

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

IX. BIND. 1882—83.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT I STIFTSBOGTRYKKERIET.

Historiske og topografiske Efterretninger om Jerslev Sogn.

Samlede af afdøde Lærer Lavst Røjkjær.

Jerslev Sogn i Vendsyssel har vel fra gammel Tid af været et Sted af ikke saa lille Betydning, siden det har givet et Herred Navn. Det nu forsvundne Jerslev Herred har sagtens oprindeligt haft sit Tingsted inden for omtalte Sogns Grændser, skjønt det i en Tid, som ligger langt tilbage, er blevet flyttet til Øster Brønderslev Sogn. Jerslev Sogn har en Udstrækning fra Øst til Vest af omtr. $1\frac{3}{4}$ Mils Længde og er $\frac{3}{4}$ Mil bredt; det skal udgjøre 11,534 Tdr. Land og har $337\frac{1}{8}$ Tdr. Hartkorn. Folkemængden var ved sidste Folketælling (1880) 2575 Mennesker. Sognet hører til Vendsyssels Højland og deles af den »jydske Aas« i tvende Dele, en østlig og en vestlig. Den vestlige Del er ikke synderlig bakket, men derigjennem strømme 3 Vandløb vest paa, og det mellem dem liggende Land hæver sig noget som to brede Landrygge, der have samme Retning som Vandløbene. Den sydligste af disse Hævninger afbrydes dog paa et Par Steder af Tværdale og har ved Svennum og Aalstrup 2 enestaaende Bakker. Den østlige Del bestaar af Aasens Højderyg og en fra denne mod Øst udgaaende noget ujævn Højslette, der falder brat af mod Skjæve Sogn, men højner sig noget imod Nord henad Torslev Sogn. Selve Højderyggen, som fra Hellum Sogneskjæl har noget vestlig Retning gennem Pajhede Skov, men derfra bøjer sig igjen mod Nord, falder lige-

ledes brat af mod Vest og danner en sammenhængende Bakke-kjæde næsten overalt af ens Højde, dog næppe saa høj gjennem Jerslev Sogn, som længere syd paa gjennem Hellum og Hellevad, hvor den deler sig i en Mængde afrundede Bakker med dybe Kløfter imellem. Samme Ryg er i Jerslev Sogn med Undtagelse af det Stykke, der indtages af før^{ne} Skov, bevokset med Lyng, og deriblandt fremtutte Bøgebuske (Røller), hvilke om Foraaret, naar de grønnes, give de sorte Bakker et mærkeligt Udseende. — Østersognets Jordbund er af forskjellig Beskaffenhed; medens den mod Nord er lerblandet, findes i den sydlige Del store Strækninger af tung Sandjord blandet med Grus og en Mængde store Sten, hvorfor man og der træffer mange Hundrede Tdr. Land, som ligge i Hede. Vestersognet er opdyrket paa et Par mindre Heder nær, og der er for det meste middelgode Jorder, hvoraf dog Sandmuld er Hovedbestanddelen.

Sognets Navn, der i 13de Aarhundrede skrives Jarlslef, maa udledes af Jarl og lef, hvilken sidste Endelse, som gaar igjen i saa mange Stednavne, efter de fleste Sprogforskeres Mening skal være det oldn. Ord »lejf«, som betyder Efterladenskab. Med det første Navn kaldtes i Oldtid og Middelalder en Mand, som paa Kongens Vegne styrede en større Landsdel, og det har vel været Tilfælde, at en Jarl har haft Gods i Jerslev, kanske ejet den hele By, som han har efterladt til sine Arvinger, der saa efter ham har givet den Navn. At der i Vendsyssel har været Jarler, nævner Historien Exempler paa, og et Sagn, som gaar i Sognet, vil vide, at den bekendte Asbjørn Jarl skal have haft sit Hovedsæde i Jerslev og givet Byen Navn; men det er vist kun Gjætning fra en senere Tid.

Fra gammel Tid af har Sognet været rigt paa Skov. I Moserne findes mange Fyrrestammer, som Vidnesbyrd om, at der i en forhistorisk Tid har været en rig Trævækst. Disse Stammer, det saakaldte »Tyrriutræ«, fandtes især i Hørsømosen og gav i fordums Tid mange fattige Folk en Bifortjeneste, idet de om Sommeren opgrov, tørrede og kløvede dem i smalle Pinde, som de derefter om Vinteren drog omkring og solgte i andre Sogne, endog helt ned til Skagen. Man brugte nemlig disse Pinde istedetfor smalle Lys til at løbe omkring i Huset med, hvortil de ypperlig egnede sig, da de lyste godt

og ikke saa hurtig udbrændte. Den østre Del af Sognet, Højderyggen og den dertil grændsende Del af Vestersognet, har i den historiske Tid haft store Bøgeskove. Selv om man ikke havde anden Vished derfor, vilde de mange »Rølsbuske« og »Rodvæltshuller«, som der findes, snart overtyde en derom. Udentvivl har den omtalte Egn paa begge Sider af Aasen og den med en Gang i sin Tid været en sammenhængende Skov; thi mange af de Stednavne, som der findes, som Højris, Krattet, Holtet, Kirkholt, Røllen, Høholt, Træholt, Huult o. fl., vidne om, at de fra først af ere byggede ved Skov, som har givet dem Navn, skjønt Skoven paa de Steder var borte allerede for halvtredie Hundrede Aar siden. Man kan og slutte, at denne Egn temmelig sent er bleven bygget, eftersom hvert Sted har sit Navn, og der ingen Kjæmpehøje eller andre Oldtidsmindesmærker findes. Endnu kan tilføjes, at Beboerne i Vestersognet for ikke mer end 40 Aar siden almindelig kaldte Østersognets Folk »Skovboerne«, og havde disse, naar de kom til Kirke, deres Stæde i Korskirken, hvor der den Gang intet andet Gulv var end det bare Sand og istedetfor ordentlige Stole noget Rækværk og nogle Bænke.

Af de Skove, man har Efterretning om, men som forlængst ere forsvundne, kunne nævnes *Sterup Skov* og *Milbak Skov*, medens af *Hjulskov*, *Bondersholt*, *Tveden Skov*, *Knasborg Skov*, *Falden Skov* de sidste Levninger ere ødelagte i dette Aarhundrede, og af *Ovstrup Skov* staar endnu en lille Smule; alle disse omtales i det følgende, hver paa sit Sted. Kun 2 Skove ere endnu i Behold, nemlig *Pajhede Skov* og *Grønskov*, begge tilhørende Stamhuset Birkelse.

Vestersognet er rigt paa Gravhøje, og kan deraf skjønnes, at dette har været godt befolket i Oldtiden. Langs ad Ryggen paa de to før omtalte Højdedrag træffer man de fleste og største Høje. Ialt er der i Sognet 92 Rundhøje, hvoraf 18 ere store, og 2 Dejser (Langhøje). I Mands Minde ere forsvundne 31 Rundhøje, 2 Langhøje og tillige en Stensætning paa flad Mark. Endvidere findes en Begravelsesplads ved Gaarden Øster Aalstrup, hvor man i Bakken paa begge Sider af Hulvejen ofte har fundet Urner omsatte af en Kreds af mindre Sten. Alle Høje i Sognet have ved Foden været omgivne af store Sten, halvt eller helt skjulte af Jord; men af mange ere disse nu borttagne. Desværre ere de fleste Høje

ødelagte. For længe siden har man gravet dels i Toppen, dels i Siderne paa dem for at finde Skatte; men dog er det Agerdyrkingens Fremskridt, som har voldt de fleste Bane, idet deres Ejere have bortkjært dem, dels for at vinde Jord, dels for at faa Fyld til Huller i Marken. Man maa meget beklage, at Folk her ikke har haft mere Sands for Oldtids-Mindesmærkernes Bevaring. Dog findes endnu i Sognet flere store Høje, som dels for deres Størrelse, og fordi de endnu ere i nogenlunde Stand, burde fredlyses. Saadanne ere *Benhøj*, *Møgelhøj* og de to *Drøwens Høje* paa Svennum Mark; *Store Plovs Høj* paa Musted Mark; *Storhøj* paa Øster Hjulskov Mark; *Boelhøj* og de to *Smedhøje* paa Jerslev Mark; *Møgelhøj*, *Ørnshøj*, *Grønhøj* og *Salishøj* paa Sterup Mark; *Flyvhøj* og de to største i Gruppen vest derfor paa Flyvbjerg Mark. De i det hele ubetydelige Fund, som man har gjort, vidne om, at de fleste Høje tilhøre Brændalderen, eftersom der næsten allevegne fandtes Urner med Aske og forbrændte Benstumper i, og enkelte Steder nogle Broncesager. Af ædelt Metal er nok intet fundet; dog skal en Mand fra Svennum for omtrent 60 Aar siden i en Bakkeskraent syd for Byen have opgravet et Guldsmykke, som han solgte til en Jøde i Hjørring og fik et Sæt ny Klæder for. Et af de mærkeligste Fund er gjort i en Høj paa Hathusets Mark; den blev udgravet for nogle Aar siden, og traf man da foroven i Højen 2 mindre Grave og i Bunden et stort Stenkammer, alle 3 med ubrændte Ben, og tillige indeholdt den store Grav nogle Ravperler af forskjellig Form, 6 Stenspyd og 1 Pilespids. Til flere Høje knytte sig Sagn; men her skal kun medtages et Par Stykker, da de øvrige gaa igjen saa mange Steder. Boelhøj skal have faaet sit Navn deraf, at en Kone fra Jerslev By, som hed Boel (Bodil), blev dømt til Døden for Trolddom og derefter brændt paa Højen. Ved Benhøj har engang staaet et stort Slag mellem to Nisser. Der var nemlig en Nisse i Svennum-Bundgaard og ligesaa en i Nokkebjerg. De stjal Foder fra hinanden; men en Gang vare de saa uheldige at mødes ved Benhøj hver med sit Høknippe paa Nakken. De begyndte da strax at kjæmpe, og Enden paa Legen blev, at de sloge hinanden ihjæl. Paa Klæstrup Mark laa fordum *Storhøj*, som skal have været en af de største i Sognet. For over 30 Aar siden begyndte man at tage af den, og nu er

den helt borte. Noget af den kom til Præstegaarden til Fyld under et Hus, og noget førte Ejeren hjem til sig; men begge Steder blev der saa stort Ustyr og Spøgeri, at det kneb for Folk at være der i Gaarde. Præsten, »som ellers ikke var bange for noget Skitteri«, skal endog have udtalt, at han ønskede de Læs, han havde faaet af Højen, laa, hvor de vare tagne. Paa Præstegaardens Mark ligger *Dværgdejs*, en Langhøj, som nu er meget forstyrret og var ligesaa for en Menneskealder siden; men da havde den en Kreds omkring sig af store Randstene, som nu ere borte, og tillige var da til Syne et stort Stenkammer, hvori Stenene skulle have været over 4 Alen lange; disse bleve tagne og kløvede for omtr. 30 Aar siden. Største Delen af dem blev brugt til at bygge Bro af ved Nejst paa Kongevejen fra Hjerring til Sundby; nogle staa endnu flere Steder i Sognet som »Suler«, der bære Brøndvippen.

Aastrup Lens Regnskaber udvise, at Jerslev Sogns Beboere allesammen vare Fæstere i Begyndelsen af 17de Aarhundrede; men det er tænkeligt, at de den Gang havde taalelige, ja kanske endog gode Kaar, eftersom de allerfleste vare Kongens Bønder og vare henlagte dels under Aastrup, dels under Aalborghus og nogle faa under Sejlstrup. Kun meget faa kunne have været Adelens Ugedagstjenere — hvis Stilling paa mange Steder var ringe —, fordi de Herregaarde, der havde mest Gods i Sognet, vare saa langt bortliggende, at deres Fæstere vare, hvad man kaldte »fri Bønder«, og de Herregaarde, som laa i Nabosognene, havde den Gang kun meget lidt Gods i Jerslev Sogn. Efter dette at dømme kan Hoveriet i den Tid ikke have været trykkende for Beboerne her; thi de fri Bønder havde i Reglen kun deres Landgilde at yde. Kongen har maaske fra Oldtiden af haft Gods i denne Egn, i alt Fald havde han i 13de Aarhundrede, og mere fik han siden, vel at mærke ikke som personlig Ejendom, men som tilhørende Kronen. Efter Grevens Fejde bleve nemlig de sidste af Vendsyssels Selvejere gjorde til Kronens Fæstere, saafremt de ikke havde Raad til at gjenkjøbe deres Ejendom, som Regjeringen dømte dem til at have forbrudt, fordi de i Krigen havde taget Kong Kristian den andens Parti, faret voldelig frem mod Adelen og afbrændt dennes Gaarde. Bagefter kom Reformationen, hvorved alt kirkeligt

Gods blev inddraget og lagt under Kronen; saaledes fik Kongen store Jordejendomme baade her og andre Steder at raade over. I sidste Halvdel af 16de Aarhundrede synes det, som om Velstand havde hjemme baade i Borg og hos Bonde; da byggede Herremanden Slotte paa sine Hovedgaarde, og Adelen i det hele søgte at afhænde sit spredte Gods for atter at tilhandle sig saa meget som muligt af hvad der laa i Nærheden af deres Hovedgaarde for saaledes at faa en samlet og afrundet Besiddelse. Det var Mageskifternes Tid, da snart Adelen indbyrdes, snart Kongen og Adelen byttede Gods med hinanden. En Del af Sognets Bønder maatte ogsaa i den Tid skifte Ejere, og nogle kom fra Kronen under Adelen, som i det følgende ved Stedernes Beskrivelse skal omtales. Snart kom nu den Tid, da Kronens Gods fik Fødder at gaa paa, og som tillige tærede baade Adelens og Bondens Velstand; thi i 17de Aarhundrede blev Landet hjem søgt af 3 paa hinanden følgende Krige, og hvilke følger disse havde, skal her for Jerslev Sogns Vedkommende meddeles kort Underretning om.

Først kom *Kejserkrigen*; 1627 oversvømmede Wallensteins Folk Jylland. Deres Hærningstog kjendtes længe efter, og Vendsyssel gik heller ikke Ram forbi. Efter de Tingsvidner, som bleve førte 1630, da Fjenden var udrejst, fandtes der i Jerslev Sogn 22 Steder, som dels vare øde, dels vare yderst forarmede, »saa de ikke kunde formaa at udgive Kongelig Majestæts Skat«. Helt øde vare 1 Bol i Jerslev, 3 halve Gaarde og 1 Bol i Sterup og Bakken i Sterupkrat. (1608 var der kun et Sted øde i hele Aastrup Len, som udgjorde Jerslev og Horns Herreder); forarmede vare 2 Gd. i Svennum, 3 halve Gaarde i Klæstrup; 1 hel, 4 halve Gaarde og 2 Bol i Sterup, 3 halve Gd. i Jerslev samt Vester Møllerup. Endvidere var der ikke saa faa Steder, som vare i saa daarlig Forfatning, at de ikke kunde svare fuld Skat; saaledes bleve af et Syn af 11 Mænd, udnævnt af Tinget, begge Sterup Møller kjendte skattefri, samt Bondersholt, Huult, Vandkrogen, Milbak og 5 Steder i Sterupkrat slap med $\frac{1}{3}$ af, hvad de ellers skulde have ydet. I de følgende Aar lige indtil næste Krigstid forekomme ikke saa faa Tingsvidner om Armod; de fleste have til Hovedindhold, at den og den Mand »var saa forarmet, at han ej formaar at udgive Skat«. Andre Vidnes-

byrd melde om øde Steder; saaledes stod Vestergaard i Jerslev ubeboet i nogle Aar, og 1637 vidnede 4 Mænd, »at den halve Gd. i Sterup, Lars Jensen er afflöt, derpaa sidder en fattig Husmand i et Jordhus, og han hverken pløjer eller saar dertil«. 5 Synsmænd havde 1643 synet de to Parter af en Gd. i Jerslev, som en Enke boede i, »da saa de 6 Binding Rollinghus, som er ugavnlig, en Part deraf slet paa Jorden nederfalden. Nok saa de en Stald, Ovret deraf er nedfalden og borte, af Væggene staar en Part. Nok saa de et Ladehus, hvoraf 1 Gulv er ved Magt, og som de syntes, kan Rolling og Stald ikke igjen opbygges under 30 Sletdaler.« Aaret efter, 1644, havde man atter Fjender, nemlig Svenskerne, som under General Torstensen gjorde Indfald i Landet. Denne Krig kaldes altid i Tingbøgerne »den første Svensketid« ligesom det Aar, da Wallensteins Folk vare her, kaldes »Kejserens Tid«. Det ser ud til, at Svensken ikke for lempelig frem; maaske de syntes, at Vendelboerne særlig havde godt af at føle deres Fjendskab, eftersom de havde mødt dem med Vaabenmagt for at forbyde dem Indtog i deres Land. Efter deres Bortdragelse træffer man atter en Del Tingsvidner, hvori der hovedsagentlig klages over Fjendens Røverier. Saaledes var der 6 Mænd i Jerslev, 2 Md. i Klæstrup, 4 Md. i Sterup, 2 Md. i Sterupkrat, 1 Md. i Mellerup samt Mændene fra Bondersholt og Gren, som førte Vidner for, at de »blev af vore Fjender, de svenske Folk, deres Formue frarøvet, Kvæg og andet og af dennem forødt, saa de derover er kommen i stor Armod og ej kan udgive Kongelig Majestæts Skat«; medens Manden i Milbak førte samme Klage og tillige, »at hans Huse var af Fjenderne brændt, og han derfra forjaget«. I de paafølgende Aar havde man Misvækst, og Kvægsyge hjemsøgte mange Steder. Af og til fremstode Mænd paa Tinge og fik Vidner for »at al deres Kvæg var bortdød« eller »de havde mistet deres Øgkretter, saa de ikke kunde drive deres Avl«. I Jerslev Herreds Tingbog for 1651 findes flere Tingsvidner, som give et Billede af Tilstanden i Herredet dette Aar, hvorfor de ogsaa, for saa vidt det her omhandlede Sogn vedrører, meddeles i kort Udtog. Saaledes vidnede 8 Mænd, at 1650 »stod øde af Kjølske Gods i Jerslev Sogn: Vestergaard i Jerslev, 2 Bol og 6 Gadehuse samt 1 Gd. i samme By, hvorfra Manden frarømte«. — 4 Mænd vidnede:

at efternævnte Gaarde og Steder i Jerslev Sogn 1651 »ere øde, saa der af hverken kan bekommes Skat eller Skyld, først 1 Gd. i Jerslev, Manden frarømte, og 1 Bol sammesteds, Manden fradrog, begge hører til Kjølske. I Klæstrup: $\frac{1}{2}$ Parten af 1 Gd. og 1 Bol til Aalborghus og $\frac{1}{2}$ Parten af 1 Gd. til Børglumkloster. I Sterup: 1 Gd. til Børglumkloster, 1 Bol til Aastrup, 1 Bol til Aalborghus, som Manden frarømte, desuden 1 Bol i Vester Mellerup og 2 Bol i Jerslev til Aalborghus, begge ere Mændene frarømte«. Endvidere efterfølgende Steder, som kaldes »forarmede og øde«, saa Beboerne vel har hængt ved disse endnu, skjønt der ingen Afgift kunde faas deraf; de vare: »i Jerslev 2 Bol til Børglumkloster, 1 Bol Sten Bildes, 1 Bol til Nipstrup, 1 Bol til Aalborghus; i Svennum: $\frac{1}{2}$ Bol Jørgen Grubbes, og 1 Bol til Nipstrup; endnu 1 Bol i Mellerup til Aalborg Hospital, og Bondersholt til Aastrup, Knir til Tidemandsholm, samt Øster Sterups Mølle til Aastrup«. — 1 Md. i Klæstrup fremstod paa Tinget og opsagde sin Gaard, som hørte til Børglumkloster, til første Valborgdag, »eftersom han den ej længere for Armod Skyld var i Stand til at bruge«. — 4 Mænd vidnede, »at af Aalborghus Gods stod blandt andet » $\frac{1}{2}$ Gd. øde i Sterup«. — 4 Mænd vidnede, at af Sejlstrup Gods »ere 2 Mænd i Sterup formedelst disse forgangne Aaringers store Misvækst og for deres Kvægs Død og Frafald, blevne saa forarmede, at de ej have nogen Formue til at udgive deres Landgilde«. — 4 Md. vidnede om Gadehuse i Herredet, som laa til Aastrup; deraf vare »10 i Jerslev Sogn øde«. 4 Synsmænd havde synet Hulvejen og »fandtes der kun et gammelt Rollingshus, hænger paa Støtter, er ugavnlig og vil koste 10 Sletdaler at bygge«. — 4 Md. vidnede, at af Sejlstrup Gods »vare øde 1 Gd. i Jerslev og 2 Værsteder paa Sørheden, og Sigaard var forarmet«. — 4 Synsmænd havde synet det Gods, som var fra Sejlstrup udlagt til Gregers Krabbe til Torstedlund, hvilket var Holtet, 1 Gd. i Jerslev med 3 Beboere, 1 Gd. i Klæstrup med 2 Beboere og 1 Gadehus i samme By, »da saa de, at det altsammen var meget farlam paa Bygninger; paa den ene Part af Gaarden i Klæstrup var Husene slet øde og Marken laa i Baarer, paa den anden var der 3 Huse, det ene et Jordhus«. — 4 Mænd havde synet det Gods, som fra Aalborghus var udlagt til Korfits Ulfeld, og saa de

da i Jerslev Sogn, først Hornsbæk, der var Husene brøstfældig for 20 Daler. I Jerslev By: 1 Gd. Husene brøstf. for 20 Dl; 1 Gd. brøstf. f. 14 Daler; 1 Bol brøstf. f. 10 Dl. I Klæstrup By: 1 Gd. brøstf. f. 20 Daler. I Sterup By: 1 Gd. brøstf. f. 14 Dl; 1 Gd. findes ingen Huse, som er tjenlig, kan ikke bygges under 40 Dl. Bekostning; 1 Gd. brøstfældig for 20 Daler; 1 Gd. brøstf. f. 20 Dl. 1 Bol paa Sørheden, brøstfældig for 3 Dl; nok et Bol sammesteds, er ingen Huse paa, som er duelig, kan ikke bygges under 10 Daler, blev afbrændt i Svensketiden. 1 Gd. i Mellerup brøstf. f. 10 Daler. Ulvmose, slet øde og Mylund brøstf. for 10 Daler.« 4 Mænd havde synet $\frac{1}{2}$ Parten af Hornsbæk, saa de da »at Laden er slet nede, 7 Binding Hus paa Tømmer og Tag er fordærvet og øde, kan ikke opbygges under 28 Daler. Er der ingen Fæhus paa den Gaards Part. Røllinghuset fattes 6 Læs Tag, vil koste 4 Daler.«

Hvad Ødelæggelse de to nu omtalte Krige godt havde begyndt, fortsatte den tredie, nemlig den treaarige anden Svenskekrig (1657—60). Her skal blot meddeles, hvad Jerslev Sogn maatte yde¹⁾ i denne Fjendetid. Først i Brandskat 400 Rigsdaler, 8 Oxer og 2 Tdr. Havre; saa derefter udskreves flere Gange Fødevarer til Fjendens Forplejning, som skulde ydes for det meste i Aalborg eller Hals, hvad i det hele udgjorde 19 Tdr. Rugmel, 77 Tdr. Havre, 22 Tdr. Malt, 6 Tdr. Gryn, 60 \mathcal{E} Smør, 80 \mathcal{E} Flæsk, 8 Tdr. Øl, 9 Læs Hø, 9 fede Oxer, hvoraf hver havde faaet 4 Tdr. Korn, 8 Faar, af Gjæs og Høns 24 Stykker, 40 tomme Øltønder, en opredt Seng og 4 Rævbælge, samt endnu i Penge 407 Rigsdaler. Det var ikke altid, at disse Udskrivninger bleve betalte til den fastsatte Tid; men saa blev der udsendt Ryttere, som skulde inddrive dem; saaledes blev Sognet exekveret flere Gange, og til disse Ryttere maatte man da udgive 52 Rdlr., 16 Tdr. Havre, 2 Læs Hø, 3 Sølvskeer og 2 ny Sadler. Endvidere maatte de nærmestliggende Herreder gjøre Arbejde ved Hals Skandse for at sætte denne i Forsvarsstand, saaledes holdt Jerslev Sogn 7 Vogne og 3 Karle dernede stadig i 3 Maaneder. Sognet havde Indkvartering 2 Gange. Først i 13 Uger, som regnedes til 471 Rdlr, 7 Tdr. Havre og 1 Læs Hø. Den sidste

¹⁾ Efter Sognets Regnskab i Gehejmearkivet.

Gang var det 2 Compagnier af Ryttere, som kun laa der en Nat; men da »fordærvede de og ødelagde Korn og andet deslige med Røveri og Plynderi, og med Heste at tage og ganske fordærved alt, saa vidt de overkom«. »Endvidere borttog de 6 Hopper og Heste regnet ialt til 100 Rdlr, eftersom de var af de bedste«. Da de endelig drog bort, maatte der skaffes 10 Vogne med Heste; »men Vogne og Heste blev slet borte«. »Nok er af en Kornet, som laa i Kvarter i Hebbelstrup, inddragen udi Sognet og borttaget 6 Tdr. Havre og 1 Læs Hø.« Ialt beregnes Udgiften til Svensken til 2343 $\frac{1}{2}$ Rdlr, som ikke var saa lidt, naar man betænker den Tids Priser paa Korn og andre Varer. — Fjenden drog kun nødtvungen bort; thi de »allierede« Brandenborgere, Polakker og Danske fulgte dem i Hælene; men dette gjorde ikke Beboernes Stilling bedre, eftersom vore egne Krigsfolk og vore Forbundsfæller handlede ligesaa ilde med dem, som Fjenden havde gjort. Store Afgifter maatte paany ydes til Befrielseshærens Underhold, og kunde de udskrevne Penge eller Fødemidler ikke til den fastsatte Tid skaffes til Veje, blev der ligesom før af Fjenden udsendt Ryttere, som inddrevne alt med Strængthed og desuden lode sig godt betale for deres Ulejlighed. Sognet maatte igjen døje stadig Indkvartering fra Februar 1659 til i December s. A., foruden at der af og til kom en eller anden Ryttertrop paa Gjennemrejse og da tog en eller flere Nætters Ophold. Ialt udgav Sognet i rede Penge 1350 Rdlr. Indkvartering og andre Ydelser blev beregnet til godt 1467 Rdlr, og desuden havde man leveret Fødevarer paa forskjellige Steder, saaledes af Korn 410 $\frac{1}{2}$ Tdr., 14 Lø Flæsk, 73 Lø Kjød, 1 $\frac{1}{4}$ Tdr. og 1 Lø Smør. Hvad disse Krigsfolks Opførsel vedrører, da klages der ligesaa meget over vore egne og »vore Venner« Forbundsfællerne som over Fjenden. De stjal 3 Heste, ligesaa toge de Bøndernes Heste og rede paa, naar dem lystede, og derved blev flere rendt ihjæl. Især havde Ritmester Ulfelds Ryttere, som laa i Sognet godt de 3 sidste Maaneder af Aaret, et daarligt Skudsmaal, dels ved at stjæle Sengklæder og andet, dels ved Voldsgjærninger. Saaledes var der en Rytter »hed Klavs, som en Søndag ved Jerslev Kirke huggede Per Søfrensen af Svennum over den højre Haand, saa Haandleddet var halvt af, og skjønt der blev klaget til Ritmesteren, gik samme Rytters Færd dog ustraffet hen i

alle Maader«, og det tilføjes om dem »ingen Justits var over dem, saa de behandlede os ganske ilde med Vogne og Heste at tage til Aalborg, Sæby og andensteds hen, saa mange Heste og Øg blev ilde medfaren.« At Folk i saadan Tid søgte at skjule og forvare, hvad de nogenlunde kunde komme afsted med, er rimeligt, og Sagnet fortæller, at den lille men dybe Dal »Stowdal« (Stuedal) i Pajhede Skov skal have været Gjemmested for en hel Del af Beboernes Gods i disse skjæbnesvangre Aar. — I Mellem Hjulskov stod før et stort gammelt Egebord, som brændte med Gaarden for omtr. 40 Aar siden; i dette var der flere Indhug, hvorom man sagde, at de vare Mærker efter Svenskernes Sværd. Det var haarde Tider, og store Byrder maatte Folk bære, ikke saa underligt, at de fire Jerslev Mænd, som indgav Sognets Regnskab, til Slutning deri tilføjer: »Eftersom vi arme Undersaattere til saadanne tunge Byrder at udgive og formedelst Exekvering er haardt betyngtet, dog synes at ikke kunde være mulig det at kunne have udstaaet, er dog overkommet, saa mange derover er kommen i stor Armod.« Og dog var Vendsyssel vel næppe saa haardt med som mange Egne i det sydlige Jylland, hvor Halvdelen af Godset i mange Sogne efter Krigen laa slet øde. — Kort efter Krigen blev der 1660 optaget Syn over Tilstanden paa det Gods, som laa under Kronen. Fire Mænd blev paa Tinget udnævnt til at se »hvorledes hver Mand i indeværende Aar havde avlet, deslige hvorledes Husene er ved Magt holden«. — Disse Synsmænds Beretning om Aastrup Gods i Jerslev Sogn har følgende Indhold: »Jerslev By, Kristen Thommesen, Husene ved Magt, $\frac{1}{3}$ Avl; Mads Jensen, Husene brøstfældig for 4 Dal., $\frac{1}{4}$ Avl; Jens Søfrensen, Husene nogenledes ved Magt, $\frac{1}{4}$ Avl; Peder Kristensen, Husene nogenledes v. M., $\frac{1}{4}$ Avl; Peder Søfrensen, Husene brøstf. f. 10 Dlr. $\frac{1}{4}$ Avl; Mats Jensen, Husene brøstf. f. 9 Dlr. $\frac{1}{4}$ Avl; Jens Andersen, Husene brøstfældig for 7 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl; Lars Jensen, Husene brøstf. for 5 Daler $\frac{1}{4}$ Avl; Niels Ibsen, Husene brøstf. f. 6 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl. — Klæstrup By, Tamis Tamisen, Husene brøstf. f. 5 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl; Povl Nielsen, Husene ved Magt, $\frac{1}{3}$ Avl. — Mellerup By, Tamis Nielsen, Husene brøstfældig for 11 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl. — Sterup By, Kristen Kristensen, Husene brøstf. f. 20 Daler, $\frac{1}{3}$ Avl, ingen Avresæd (o: Havre); Anders Kristensen, Husene brøstf. f. 10 Daler, $\frac{1}{4}$ Avl; Niels

Kristensen, Husene brøstf. f. 10 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl, ingen Avresæd; Lars Mikkelsen, Husene brøstf. f. 10 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl; Kristen Nielsen, Husene nogenledes ved Magt, $\frac{1}{3}$ Avl; Peder Kristensen, Husene moxen øde, er ganske forarmet; Jens Jensen, Husene brøstf. f. 10 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl; Kristen Andersen, Husene brøstfældig f. 5 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl. — Krattet, Thomas Olsen, Husene brøstf. f. 8 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl; Lars Nielsen, Husene brøstf. f. 10 Dlr., er forarmet; Thomas Jensen, Husene ved Magt, $\frac{1}{2}$ Avl; Oluf Niensens Enke, Husene brøstf. f. 7 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl. — Vandkrogen, Husene ved Magt, $\frac{1}{2}$ Avl. — Bondersholt, Husene brøstf. f. 5 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl. — Hornsbæk, Husene brøstf. f. 9 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl. — Mylund, Husene brøstf. f. 10 Dlr., $\frac{1}{3}$ Avl. — Holtet, Husene brøstfældig for 8 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl. — Vester Sterup Mølle, Gavlen i Møllen og Flødgyden er farlam og kan ikke færdes ringere end 4 tykke Studdeller (?); til Jerntøj til Møllen er fornøden for 2 Dlr. Begge Sten forsledne og vil skaffes af ny og indlægges, om Møllen skal holdes vedlige. Dæmningen kan ikke færdes med Pæl og Jord under 4 Dlr. Bekostning. — Øster Sterup Mølle, Møllen brøstfældig. Møllehus vil bygges af ny, kan ikke bygges under 10 Rdlr. Bekostning med den Tømmer, som kan blive til Hjælp; det inderste Hjul vil gøres af ny og kan ikke koster under 2 Daler, Jerntøj til Møllen 2 Daler. Flødgyden vil færdes af ny og ikke kan færdes under 3 Daler. Dæmningen er nylig færdet og synes ikke at kunne være gjort under 4 Dalers Bekostning.« — Nok i Sterup By, Hans Eriksen, Husene nogenledes ved Magt, $\frac{1}{2}$ Avl af Rug og Byg, ingen Avresæd; Niels Pedersen, Husene brøstfældig for 16 Dlr., $\frac{1}{2}$ Avl af Rug og Byg. — Mildal, Husene brøstfældig for 10 Dlr., $\frac{1}{4}$ Avl. — Huolt, Husene brøstf. for 4 Rdlr., $\frac{2}{3}$ Avl; Hulvejen, moxen øde og haver øj avlet det, de sandfærdig kunde syne. Tilsidst udtaler Synsmændene, at »den store Brøstfældighed paa Gaarde og Bol er mesten sket for medelst den store Indkvartering baade af Fjenderne og vore egne Krigsfolk med Afydelse og til Heste Strøelse og Hakelse«. — Saaledes saa det ud paa Kronens Gods; det er næppe tænkeligt, at Tilstanden var bedre paa Adolens.

Som før er omtalt, havde Kongen i Besiddelse meget Gods i Jerslev Sogn; men i disse før nævnte Krigstider og vel især i den sidste trængte Regjeringen til store Penge-

summer, som for en Del skaffedes til Veje ved Laan af velhavende Mænd; men da Landet efter Krigene var saa medtaget og forarmet, havde man ingen Udsigt til, at der for det første kunde faaes Penge ind til at betale Rigets Gjæld med. Kongen maatte da ty til den Udvej at overlade Kreditorerne Kronens Gods som Betaling. Saaledes finder man i den sidste Halvdel af 17de Aarh., at en Mængde af Kronens Ejendomme bleve udlagte baade til adelige og uadelige, som i Trængselens Tid havde forstrakt Riget med Penge. Paa denne Maade gik ogsaa vel det meste af Krongodset i Jerslev Sogn over i andre Ejermænds Hænder; allerede 1651 blev der for at nævne et Exempel til Grev Korfits Ulfeld udlagt kongeligt Gods i Jerslev Herred godt 344 Tdr. Hartkorn, deraf i Jerslev By 5 Gd. og 2 Huse, i Sterup 6 Gd., i Mellerup 1 Gd., samt Træholt og Mylund. Alt hans Gods blev siden for hans Forræderi i sidste svenske Krig forbrudt til Kronen, og altsaa ogsaa det her omtalte udlagte, som derefter 1664 blev overladt til Slotsskriver Jakob Ejlersen, som havde 18,000 Rdlr. tilgode. Han maatte tage det til 50 Rdlr. for hver Tønde Hartkorn, som var den almindelige Pris, Krongodset afhændedes til, men som vel var dyrt nok, naar man betænker Godsets daværende Tilstand.

Mange af de ny Forhold, Enevælden medførte, bleve ingenlunde til Bondens Gavn eller Fremhjælp. I de følgende Aar efter sidste svenske Krig har hans Stilling vistnok snarere forværret end forbedret sig. De 4 Jerslev Herreds Tingbøger, som endnu ere i Behold fra Tidsrummet 1670—80, melde ogsaa om megen Forarmelse og mange øde Steder. Af de deraf uddragne Tingsvidner, som her meddeles, ses det, hvorledes Tilstanden i Jerslev Sogn var de efternævnte Aar. — 1670 vidnede 4 Mænd, »at af Børglumklosters Tjenere var 4 Md. (deres Navne ere udeladte) i Jerslev, 1 Md. i Klæstrup, 2 Md. i Sterup saa ganske forarmet og øde, saa og paa nogen Aars Tid ej haver haft kun en ganske ringe Del af deres Sæd og Avl i Brug for Armods Skyld, hvorfor de ej vare i Stand til at kunne udgive Landgilde«. En af Tidemandsholms Gaarde i Krattet blev synet s. A. af 4 Md., og saa de da, »at af Rollingens østre Ende er 4 Binding moxen udulig baade paa Tømmer og Tag, vil koste 10 Daler at bygge; paa Østerenden af Laden er tvende Gulve slet øde og nedbrudte,

vil koste 8 Daler; nok 7 Binding Fæhus norden i Gaarden, som er slet øde og nedbrudt, vil koste 7 Daler at bygge«. — Samme Aar blev ført Tingsvidne om Boller Gods, nemlig alle de Steder, som i et eller flere Aar restede med Kongens Skat, Tiende og Landgilde; det er saalydende: »8 Md. vidnede, at Jøns Sørensen i Klæstrup af Armod maatte fradrage sit Bol og rester deraf Afgift i 2 Aar; et Gadehus ibd. Md. fradøde, haver paa 5 Aar været øde; Anders Nielsens ibd. et Bol, han fradrog for Armod, rester for 2 Aar; Lars Jensens ibd. 1 Bol, han fradøde, rester for 3 Aar; Morten Kristensens ibd. rester for 1 Aar; Niels Persen ibd. rester for 2 Aar; Mads Jensens Tredingsgaard ibd., han fradøde, rester 2 Aar. Niels Kristensens i Mellerup den Part Gd., han fradøde, rester deraf i 2 Aar; Lars Persens ibd., af den halve Gd., han haver opsagt, rester for 1 Aar; Kristen Persen ibd. rester 1 Aar. Jens Hansens i Sterup, den »Bjerring«, han frarømte, rester i 3 Aar; Niels Kristensens ibd., $\frac{1}{2}$ Gd., han fradøde, rester i 2 Aar; Hans Andersens ibd. $\frac{1}{2}$ Bol, øde, rester i 2 Aar; Laust Thomsens og Laust Jensens ibd. et Bol, de frarømte, rester i 2 Aar; Lars Mikkelsen ibd. rester i 2 Aar. Jens Thomsens ibd. af den Part Gd., han fradøde, rester i 1 Aar; Povl Persens ibd. den Part Gd., han fradøde, rester 2 Aar. Peder Kristensen i Svennum, 1 Gadehus, ingen Avling, rester i 6 Aar; Svend paa Vejen, et Gadehus, rester 2 Aar; Jens i Pølen, et Bol, rester i 3 Aar.« — 1674 vidnede 4 Md., at dette Aar »stod øde i Sterup 1 hel Gaard, $\frac{1}{2}$ Gd. og 1 Bol, og nok 2 Bol i Jerslev, saa deraf ingen Skat kunde faaes«. Endvidere havde 4 Md. synet en Gaard i Svennum »tilhørende Johan Urne (til Nibstrup) og saa de et lidet Rollingshus, der var Vinduer, Loft og Døre slet borte, ligesaa var nogle Sparrer, Hanebjælker og Dørstolper afhuggen og afbrudt, og en Del Aase under Taget afbrudt. Nok saa de Laden, syntes at være 2 Binding og en Udskovstaske ved Enden, som var nedfalden og laa paa Stedet, og det Tømmer, der var igjen, var utjenlig. Nok saa de et Stykke Hus ved Enden af Anders Jensens Rolling er ganske fordærvet, staar paa Fald, og en Bjælke og en Døring slet borte.« — 1675 førtes Vidner for at »der i Jerslev By var 4 Bol, hvortil ingen Sæd var, de to af dem siden 1671; i Sterup havde 1 Gd. staaet øde siden 1671 og 3 Bol i samme By havde ingen Sæd havt siden

1672; i Svennum var der 1 Gd., hvortil ingen Sæd havdes, og 2 Bol, det ene var øde; fra Søheden var borttrømt 2 Mænd, og af Bækken stander det halve øde nu paa 6 Aars Tide.« 4 Mænd havde synet en øde Gd. i Jerslev, »saa de, at Rollingen var slet borte og ikke Tømmer eller Tag fandtes deraf. Laden fandtes ikke mere af end Høgulvet og var Stolperne af »Runde« og Tømmeret indvendig forraadnet, saa det Gulv hængte paa Stavr og Ler og ikke paa Stolper og er ganske paa Rav til at falde.« — 1680 blev optaget Syn over det Gods i Jerslev Sogn, som for resterende Skatter var tildømt Kongen. 8 Md. »saa da først i Sterup By 1 Gaard, staar nu slet øde, var et Rollinghussted 8 Favne lang, et Ladehussted med Stald og Fæhus 11 Favne, vil ialt koste at opbygge 60 Daler; kan dertil saaes, naar det kommer i Brug, 6 Tdr. Rug, 4 Tdr. Byg og 4 Tdr. Avre, Højbjerg 4 Læs; samme Gd. vil have 14 Aars Frihed (3: for Skat og Afgifter). Nok et Værsted, nu øde, ingen Husværelse, Husstedet 4 Fag, vil koste at bygge 8 Dlr., kan saa 1½ Tdr. Korn. Nok et Værsted med øde Husplads, Rollingen har været 4 Favne, vil koste at bygge 6 Dlr., kan dertil saaes 1½ Tdr. Korn og avles 1 Læs Hø, vil begge have 12 Aars Frihed. Dernæst i Jerslev By 1 Gd., findes ingen Huse derpaa, men saa de 3 Hussteder 7 Favne, 5 Favne og 3 Favne lange, vil koste at opbygge 32 Dlr., kan saaes, naar det kommer i Brug, 3 Tdr. Rug, 16 Skp. Byg, 2 Tdr. Avre og avles 2 Læs Hø, har ringe Ildebrand, hvilken Bjerring ikke ringere kan komme i Brug end 16 Aars Frihed.« Samme Aar vidnede 4 Md., at foruden ovennævnte Steder »stod øde i Sterup 1 Gd., 3 hele og ½ Bol og 2 Bol i Jerslev«.

Byer og Steder.

Vestersognet er delt i Byer, som ere meget udparcellerede. Sognets Beboere ere Selvejere, saanær som 5 Steder i Østersognet, som høre til Birkelse.

Jerslev By med Kirke, Skole, Kro og Vejrmølle, er en samlet By og en af dem, som stadig vokser, da der hvert Aar bygges flere Huse. Der findes en Læge, 3 Kjøbmænd, 2 Manufakturhandlere og flere Haandværkere. Byen gjør et venligt Indtryk, da der ikke findes saa lidt Trævækst. I selve

Byen findes nu 7 Gaarde, 10 Huse med og 18 Huse uden Jord. Udflyttede ere 7 Gd. 18 Huse.

1492 gjorde Hundslundkloster Mageskifte med Vrejlefkloster og fik førstnævnte da 1 Gd. i Jerslev By. 1514 gjorde Yde Svendsen i Gynderup Mageskifte med Vrejlefkloster, som fik en Eng i Jerslev Mark i »Kierckesigen« og 1 Ager kaldet »Pollzeager« (de nuværende Kirkesig og Pølseager). 1578 gjorde Kongen paa den ene Side og Otto Banner til Asdal og Karen Krabbe til Skovsgaard paa den anden Side et stort Mageskifte, hvorved Kongen fik deres Hovedgaard Nygaard i Koldingegnen, medens de til Gjengjæld fik Vorgaard med tilliggende Gods, deriblandt 2 Gd. i Jerslev By. 1632 fik Kongen ved Mageskifte med Otto Skel til Hammelmose 1 Gd. i Jerslev By. 1639 fik han 1 Bol sammesteds ved Mageskifte med Mogens Kaas til Krabbesholm. I Matriklen for 1662 hedder det om Jerslev: »Til denne By er ingen Herlighed, ganske lidt Græsning og ringe Engbund, Bønderne derudi allesammen forarmede«. Den Gang var der i Byen 2 hele Gd., 3 halve Gd., 8 Bol, 1 halvt Bol, et Degnebol og 11 Gadehuse. I alle Gaarde vare der 2 Beboere og ligesaa i de fleste Bol. Til Kjølkegaard hørte 1 hel Gd., $\frac{1}{2}$ Gd., 1 Bol og 6 Gadehuse. Til Børglumkloster: $\frac{1}{2}$ Gd., 2 Bol, 2 Gdh. Til Burholt: $\frac{1}{2}$ Bol, 1 Gdh. 1 Bol hørte til Præsten og var bygget paa Præstegaardens Mark. Resten var Kronens Ejendom og hørte deraf under Aalborghus $\frac{1}{2}$ Gd. (udlagt til Henrik Møller), 4 Bol (udlagt til Grev Ulfeld) og 2 Gadehuse; endvidere hørte under Sejlstrup 1 hel Gaard (udlagt til Gregers Krabbe); om de fleste Gaarde og Bol hedder det, at de vare »forskyldte«. I Jerslev omtales flere Gange i Tingbøger fra 17de Aarh. »Jerslevgaard«; det er vel denne, som endnu kaldes »Gaarden«; tillige er det sandsynligt, at den i ældgammel Tid har været Byens Hovedgaard, hvor Høvdingen har haft sit Sæde og hvorfra kanske mange af de andre Beboelser ere udskilte. Ligesaa nævnes sammesteds »Klæstrupgaard« i Klæstrup By, der 1578 havde 6 Beboere.

Jerslev Præstegaard ligger midt imellem Jerslev og Klæstrup Byer. Den var for faa Aar siden en større Gaard paa over 11 Tdr. Hartkorn, men er nu udparcelleret, saa den kun har 2 Tdr. Hartk. Ved Gaarden findes en Have af omtr.

1½ Tdr. Lands Størrelse, og i den findes en Række gamle Bøgetræer, hvis store Kroner danne et kjønt Parti.

1553 indgav Præsten Hr. Jens Indberetning til Bispen om sine Indtægter og sin Avl, og hedder det deri, at »han kan saa til sin Gaard vjj 8 Byg, vjj 8 Rug og 8 Tdr. Havre og havde 16 Læs Eng«. 1662 i Matriklen meldes om Præstegaarden: »dertil kan saaes 10 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg, 10 Tdr. Avre og avles 10 Læs Hø. Er dertil ingen Herlighed uden alene noget Fiskeri af to smaa Fiskedamme og en liden Mølle-dam, som ikke haver noget Tilløb af flydende Vand. Derforuden ligger en lille Vandmølle med en Kværn, Præsten tilhørende, kan ikke bruges uden om Foraaret og efter højt Vaarvande er udi Kjæret voksen og dertil falder. Præstegaardens Bygning er for 2½ Aar siden afbrændt, saa Ilden ikke levnedes andet end Laden og et gammelt Fæhus. Gaarden befindes ellers af de omliggende Byer at være meget fortrængt og har derfor meget skarp og ringe Græsning, deslige og fra Gaarden vidt affliggende Tørveskjær.«

Den omtalte Vandmølle maa vist snart efter være bleven nedbrudt og i dens Sted opført en Vejrmølle (Stubmølle), som endnu staar lidt sønden for Gaarden. 1705 nævnes i Kirkebogen Præstens Vejrmølle. Denne er dog for længe siden tilligemed en tilliggende Jordlod bortsolgt fra Præstekaldet. Den gamle Vandmølle har ligget lige tæt ved Gaarden, sydvest for den, og Mølle-dammen er nu Eng. Mølle-dæmningen staar endnu.

Til Præstens Vejrmølle knytter sig følgende Sagn: Vandmøllen havde ikke Ret til anden Maling end selve Gaardens, hvorfor den heller ingen Skyld gav. Da Præsten havde bygget sig Vejrmølle, bød han en Dag Møller til sig, satte ham og hans Kone til Højboards, skjænkede godt for Mølleren og fik Samtalen ledet hen paa den ny Vejrmølle, idet han sagde: »Ja gode Povl, nu kan jeg nok selv male; men skulde det ske, at der en Aftenstund skulde komme en Kjælling rendende herhen med en lille Pose, saa fortryder du vel heller ikke paa det.« Povl svarede: »Nej, mal kun væk, Faaer, de bryder a mæ int om«; men Præsten havde sin Avlskarl og en anden i næste Stue, som hørte Samtalen, og saaledes fik han Maleret til sin Mølle uden dog at faa den skyldsatsat.

Klæstrup By med Skole, Teglværk og Vejrmølle. Denne By er nu mest flyttet syd paa i Marken, dog paa den gamle Byplads ligge endnu 4 Gd. og 18 Huse, af hvilke sidste mange ere Levninger af de udflyttede Gaarde, hvis gamle Rolling mest er bleven staaende som et Hus, og Toften er fulgt med. Ialt hører der til Byen 14 Gd., 47 Huse. En af Gaardene kaldes »Koldnaae«, en anden »Svarrebak«, som nævnes 1674, og et Hus »Forbedringen«, som har hørt til Præstekaldet og har kanske faaet Navn af, at det en Gang er bleven skjænket dertil for Forbøn. Hvis Oprindelsen til Byens Navn er den samme som til Klæstrup ved Nibe, der 1401 skrives Klæstrup, saa maa det udledes af Mandsnavnet »Klep« og »Torp«, der betyder en Udflytterby¹⁾; — 1578 fik Otto Banner til Asdal ved Mageskifte med Kongen 3 Gd. i Klæstrup og 1579 igjen 1 Gd.

1662 hedder det i Matriklen: »Til denne By er ingen Herlighed, og Beboerne alle forarmede«; da var der i Byen 3 hele Gd., 3 halve Bol, 3 Bol og 10 Gadehuse. Til Nibstrup hørte 1 hel Gd. med 4 Beboere, 1 Bol, 2 halve Bol og 3 Gadehuse; om disse sidstes Beboere siges, at »de betler Føden«. Til Berglumkloster hørte 1 Gd. og 2 Gdh. Til Torstedlund 1 Bol, 1 Gdh. Præsten havde 1 Gadehus, som da stod øde. Til Jungetgaard $\frac{1}{2}$ Bol, 1 Gdh. Resten var Kongens Gods, som laa til Aalborghus, først 1 hel Gd., hvorpaa Husene vare forfaldne, den var pantsat til Jørgen Seefeld til Næs; 1 Bol, som var udlagt til Grev Ulfeld, og 4 Gadehuse.

Paa Klæstrup Mark ligge nogle Huse, kaldes »Tingtræhuse«, som have Navn efter, at tæt derved laa »Tingtræet«, som var et Spange eller Overgang over Vandløbet; det kaldtes saaledes, fordi Jerslev Mænd i gammel Tid derover havde deres Vej til Stupdrup, hvor Herredstinget holdtes i 17de Aarhundrede. Efter de Oplysninger, som derom forekomme i Tingbøgerne, ses det, at en af Mændene i Stubdrup i 17de Aarhundrede havde det Hverv at holde samme Tingtræ vedlige, og skulde han derfor aarlig af hver Gaard og af hvert Bol i Jerslev Sogn have 1 Skp. Havre; men denne »Tingtræhavre« var vanskelig at faa fat i, da han ofte maatte søge Yderne derfor, og ses det da af de fremlagte Restancer,

¹⁾ Ifølge Meddelelse fra Arkivar Dr. phil. O. Nielsen.

at nogle stod tilbage endog for 10 Aar. Ikke saa underligt, at der ofte lød Klage over, at Tingtræet var i saa daarlig Stand, saaledes 1674, da »det var saa raadden, at ingen kunde komme derover uden stor Livsfare«. Man kan endnu se, hvor det har ligget.

Syd for Byen, ude ved Aaen, ligger et Stykke Jord tildels omgivet af Vandløb og kaldes »Aaholm«, hvorpaa der nu er bygget et Sted. Efter Sagn skal der i gammel Tid have staaet en Borg eller Herregaard, hvis Beboere uddøde i den sorte Pest, og Gaarden derefter forfalt. Der er maaske noget om Sandheden deraf; thi for faa Aar siden fandt man derude i en lille Bakke Levninger af Murværk, opførte af de saakaldte Munkesten, og Marken, som nu i en senere Tid er opdyrket, bar overalt Spor af en tidligere Dyrkning, da Agerfurerne flere Steder vare kjendelige.

Aalstrup er endnu 3 Gaarde, ligesom det var i gammel Tid, den ene er nu flyttet op i Marken, men de to andre ligge paa deres gamle Sted tæt ved Vandløbet, hvorfor deres Navn og maa udledes af »All«, som betyder en Strøm. Navnet skrives ogsaa altid i 17de Aarh. »Alstrup«, saa det maa nok være den oprindelige Form. Paa Aalstrup Udmark er der siden Udskiftningen bygget 13 Huse og 1 Gaard *Skagen*, kaldet saaledes fordi dens Ejendom er en »Skagi« eller Landtunge mellem to Vandløb. Et stort Mageskifte holdtes 1579 mellem Kongen paa den ene Side og Otto Banner til Asdal og Karen Skeel paa den anden Side, ved hvilket Kongen fik Vinderslevgaard, en Hovedgaard ved Viborg, og de igjen ikke saa lidt Gods i Vendsyssel, deriblandt alle 3 Gaarde i Aalstrup, som da vare lige store og skyldte hver i Landgilde 6 Tdr. Byg, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 6 Hestes Gjæsteri. I Matriklen 1662 regnedes Aalstrup for 3 hele Gaarde, da hørte den ene til Kjærsgaard, den anden til Asdal og den tredie til Vraa; denne sidste var øde, medens Mændene paa de to andre »vare ganske forarmede, efterdi deres Kvæg var bortdød«. I dette Aarhundrede, da de bleve kjøbte til Selvejendom, hørte den mellemste Gd. til Nibstrup, de to andre til Aas. 1668 blev en af Gaardene af velb. Jørgen Lykke til Søgaard (i Thy?) bortskjødet til ærlig Mergrete Jonasdatter sal. Kristen Rasmusens i Attrup.

Øster Møllerup By med Skole og Vandmølle er nu helt

udflyttet. Der er nu ialt 8 Gd. og 10 Huse; en af Gaardene kaldes Bækken og en Bakken. Navnet, som udtales Mjællerup og 1498 skrives »Miellorp«, kan maaske udledes af det jydsk Ord »Mjøl«, saaledes kaldes en Sandbakke, hvori Sandet er meget fint. 1578 gjorde Peder Munk til Estvadgaard Mageskifte med Kongen og fik da flere Gaarde i Vendsyssel, deriblandt 1 Gd. i »Mjellerup« By, som skyldte 1 Td. Smør, 1 Skovsvin og 12 Hestes Gjæsteri. Samme Aar fik Otto Banner ved det føromtalte store Mageskifte med Kongen 1 Gd. i denne By. 1492 skete Mageskifte mellem Vrejlevkloster og Hundslundkloster, hvorved den første fik 1 Gd. i »Miellorp«. 1505 udstedtes et Sognevidne, som siger »at den Jord norden Mjellerup Bæk indtil Sterup Mark haver ligget til den Gaard i Øster Mjellerup Palle Gris ibor 40 Aar og mere ukjæret« : opaaklaget. Efter Matriklen 1662 var der i Byen 1 hel Gd., $\frac{1}{2}$ Gd., 2 Bol, 1 Gadehus og 1 Vandmølle. Gaarden og Gadehuset hørte til Burholt; den halve Gd. til Odden; begge Bol var Kronens og laa under Aalborghus; det ene var udlagt til Grev Ulfeld, det andet »stod slet øde«. Vandmøllen hørte til Odden; den var uden Avl og skyldte 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg.

Vester Mellerup er en større Gaard, hvad den og har været i gammel Tid. I Dsk. Atl. siges, at den har været beboet af Adelsfolk, som og er Tilfælde, men først i en senere Tid; thi i 16de og langt ind i sidste Halvdel af 17de Aarhundrede træffer man Bønder derpaa. Blandt det Gods, Otto Banner fik ved føromtalte Mageskifte 1578, var ogsaa V. Mellerup, der da var beboet af 6 Mænd. 1662 i Matriklen siges, at den hørte til Nibstrup og var da beboet af 2 Md.; men de vare »meget forarmede, efterdi deres Kretter (: Kreaturer) er bortdød, saa de ikke kunde fulddrive deres Avl«, endvidere, at »til denne Gaard ligger ellers vel fuldt 40 Tdr. Sædeland, som ikke er brugt i 3 Mands Minde«. Gaarden stod da for Landgilde 6 Tdr. Byg, 8 Tdr. Havre, 3 $\frac{1}{2}$ Smør, 1 Svin, 1 Kofiering, 1 Gaas, 2 Høns, som regnedes til 14 $\frac{1}{2}$ Tdr. 2 Skp. Hartkorn. Den Gang var der ogsaa i Vester Mellerup 1 større Bol af Landgilde Hartkorn 6 $\frac{1}{2}$ Tdr., som hørte til Tidemandsholm; men Manden derpaa var forarmet, »da hans Kvæg var bortdød«. Baade til Gaarden og Bolet var der »god Græsning og Tørveskjær«.

Vester Mellerup blev først beboet af Adelsfolk i sidste Halvdel af 17de Aarhundrede. En Adelsmand af tysk Æt *Hans Wulf Mühlheim* blev nemlig gift med *Tale Urne*, en Datter af Lavrits Urne til Nibstrup og Fru Johanne Kaas. Da Hans Wulf, som han i Reglen kaldes, vel sagtens var af de fattige Adelsmænd, som ej selv havde Gaard og Gods, maatte hans Svigerforældre sørge for Hjem til ham. Han boede da først paa Grindsted, en større Gaard i Vester Brønderslev Sogn; men derfra flyttede han siden til Vester Mellerup (som kort før var kommen til Nibstrup, da Fru Johanne Kaas til Nibstrup skriver i sin Jordebog 1662, at hun »nyligen har tilforhandlet sig denne Gaard«), hvor han boede 1666. 1684 og i de følgende Aar nævnes baade han og hans Frue flere Gange som Faddere. Hun døde 1688 paa Vester Mellerup. Begge deres Fædre- og Mødre-Vaabenskjolde findes afmalede paa Pulpituret i Jerslev Kirke. Hans Skjold er delt paa langs, i dets venstre Side findes en halv sort Ørn, i dets højre to hvide Møllehjul; paa Hjælmen findes ligeledes et Hjul. Han har vistnok giftet sig anden Gang med en uadelig; thi den Madame Malene Myhlheim til Vester Mellerup, der nævnes som Fadder 1703 og 4, var vel hans Hustru. Hvornaar han har afstaaet Gaarden eller er død, derom véd jeg intet. Med sin Frue havde han ikke saa faa Døttre. Disse nævnes flere Gange i Kirkebogen som Faddere, og derefter skulde deres Navne være: *Tale, Bente, Margrete, Johanne, Anne, Lene, Anne Sofie* og *Anne Stygge*, som bliver 8, medmindre den førstnævnte Anne er den samme som en af de sidste. Det maa være disse Jomfruer, Dsk. Atl. anfører som Ejere af Tidemansholm, som de altsaa have arvet efter deres Morbroder Johan Urne, efter hvem de vel og arvede Nibstrup. Om dem vides ellers kun lidt. Efter Kirkebogen døde Jfr. Bente Myhlheim paa Mellerup 1700, 31 Aar gammel. Jfr. Lene Myhlheim døde i Svennum, hvor hun vel har boet, 1744 og var da 53 Aar gammel. Anne Stygge blev 1697 lokket af Axel Arnfeld (en Søn af Jørgen til Rugaard) og fødte en Dreng, der blev døbt Erik. Aaret efter havde de dog Bryllup. De boede 1703 paa Nibstrup, men flyttede siden til Rugaard. Anne Sofie blev gift med Major Motzfeld, som 1708 boede paa Mellerup og 1710 paa Nibstrup og siden skal have boet paa Kjølske. Margrete blev gift med Henrik Unger

og boede paa Tidemandsholm. Ikke længe efter maa Vester Mellerup være gaaet ud af Slægtens Eje; thi fra 1717 nævnes Bønder som boende paa Gaarden. I den Tid, da Gaarden blev Adelssæde, har den, for at ligne andre Herregaarde, faaet lidt Bøndergods under sig, og dette vedblev at følge Gaarden efter den Tid. Saaledes var der 4 Gaarde i Sterup, Løt, 1 Gd. i Jerslev og Flyvbjergstederne, som hørte derunder og i Førstningen af dette Aarhundrede gjorde Hoveri dertil. De havde nemlig hver sin Lod i Gaardens Mark at drive. Paa V. Mellerup Mark findes nu 7 Huse.

Flyvbjerg, 1 Gd., 5 Huse, nævnes ikke 1662 og er altsaa yngre, de ere maaske fremgaaede af det Bol, som da var paa Vester Mellerup Mark.

I sidste Halvdel af 16de Aarh. nævnes i Jerslev Sogn flere Gange 1 Gd., kaldes »Ørngaard«, men den forsvinder kort efter og maa da være nedlagt. Efter Sagnet skal den have ligget i Mellerup Ejerlag, hvor de 2 Huse, som endnu kaldes »Ørnhuse«, skulle være Levninger af den.

Sterup By med Skole og Fattiggaard ligger samlet og udgjør 16 Gd., 45 Huse (Husene paa Marken medregnet). 1427 og oftere skrives Byens Navn »Stiirup« ligesom det endnu udtales med langt e. Det kan maaske komme af Mandsnavnet »Sti« (Stig). 1427 pantsatte Peder Vendelbo 1 Gd. i »Stiirup« til Vrejlevkloster, 1450 udgav Jep Hermansen Pantebrev til samme Kloster paa 2 Agre i Sterup Mark. 1452 fik det Brev paa en Eng i Byens Mark kaldet Hemmerbo Eng. 1492 tog Børglumkloster Laghæft paa »jæn Vong nær i Sterup Mark og jæn Vong sønder i Mark.« I Matriklen af 1662 siges, at »til denne By er ingen Herlighed enten af Skov eller Fiskevand, Græsning dertil er skarp og ringe desligeste ogsaa deres Tørveskjær«. Da regnedes Byen for 8 hele Gd., 5 halve Gd., 5 Bol, 3 halve Bol og 4 Gadehuse. En stor Part af Byen var Kronens Gods; saaledes laa under Aalborghus 2 hele Gd. (udlagt til Grev Ulfeld) og $\frac{1}{2}$ Gd.; under Aastrup 1 Gd., $\frac{1}{2}$ Gd., 1 Bol, 2 Gdh.; under Sejlstrup 1 Gd., 2 halve Gd. (udlagt til Grev Ulfeld). Af adeligt Gods hørte til Børglumkloster 3 Gd., 1 Bol, 2 halve Bol; til Lengsholm 1 Gd., 1 Bol, 2 Gdh.; til Hjærmidslevgaard $\frac{1}{2}$ Gd.; til Aagaard (i Han Herred) et Bol, om hvilket der siges »det haver længe ligget øde« og 1 Gdh.; til Mat-

trup 1 Bol; til Tidemandsholm 1 Bol; omtrent $\frac{1}{3}$ af Byens Mænd vare forarmede.

Den største Gaard i Byen kaldes Nørgaard, nu omtr. af 4 Tdr. Hartkorn; den har fra gammel Tid af været Herredsfogdens Bolig, mens der var saadanne i Jerslev Herred, da det hedder 1662, at »denne Gaards Landgilde (som da var 4 Tdr. Byg, 3 \textasciix Smør, 1 Svin, 1 Faar, 1 Kofering, 1 Gaas, 2 Høns og 8 Tdr. Gjøsterihavre) nyder Herredsfogden fri for sin Bestilling, hvilken Herredsfogden altid haver besat«. Det kan deraf skjønnes, hvad fast Løn en Herredsfoged havde i disse Tider. Efter Enevælden har Herredsfogden dog ikke boet i Nørgaard, om han end nok har nydt Gaardens Landgilde, saalænge den var i Kronens Eje.

Løt er nu to Steder, nævnes ikke 1662, men skal være det Sted, der da kaldtes »Kjørup«, der regnedes for 1 Gadehus og hørte til Aagaard. *Løt* nævnes dog 1627; se ved Abildgaard i det følgende.

Tveden er nu 2 Gd., var 1662 1 Gd. med 2 Beboere; den hørte til Burholt og var ved Magt; endvidere var der paa Gaardens Mark 1 Gadehus, som hørte til Børglumkloster; det maa være det Sted, som nu er en Gd. og kaldes *Bøgenshoved*. Navnet *Tveden* betyder en afdelt Mark. *Tveden Skov*, der 1635 kaldes »Bøgenshoved«, maa den Gang have strakt sig op ad Aasens Bakker ovenfor Gaarden, som nu bærer Navnet; paa disse findes endnu en Mængde Rølbuske. Dette Aar optoges Synsvidne over Skoven, og kunde den da føde 20 Svin. 1662 sættes den kun til 4 Svin. Endnu i dette Aarhundrede skal der af Skoven have været en Levning af 3—4 Tdr. Lands Størrelse; men for omtr. 40 Aar siden fældte Ejeren Rub og Stub og bortsolgte — og dog er den ikke helt borte, thi endnu staa 7 Træer.

Sterup Vestermølle, en Vandmølle. 1662 skyldte den 8 Tdr. Mel, hørte under Aastrup, men var udlagt til Johanne Kaas til Nibstrup.

Øster Sterup Mølle er nu nedlagt som Vandmølle, men 3 Steder bære endnu Navnet. Det maa være den, som i 16de Aarhundrede i Lensregnskaber kaldes »Tvedens Mølle« indtil 1616, da Øster Mølle nævnes og den anden forekommer ikke mere. 1662, da den var uden Avl, skyldte den 10 Tdr. Mel; den hørte under Aastrup, men var udlagt til Tidemandsholm.

Samme Aar er den dog kommen til Nibstrup, da Fru Johanne Kaas i sin Jordebog skriver, at hun har faaet den af sin Broder. Det lader til, at det har været vanskeligt at holde denne Mølle i Stand, da det flere Gange i 16de og 17de Aarh. forekommer, at dens Vand var brudt ud, og Kronens Bønder i Jerslev og flere Sogne bleve tilsagte til at møde der og opføre dens Dæmning. 1651 var Stedsmaalet af Møllen 5 Daler; men da var den og i daarlig Stand. 4 Md. vidnede, at »de havde set Flødgyden var ganske øde, vil koste 16 Daler at gjøre i Stand; Malrenden er slet øde, vil koste 2 Daler; Vandgovl er øde, vil koste 4 Dal. at gjøre; Mølhuset staar paa Støtter og er slet forfalden; Kværnlavet og Melhoven er øde; Jærntøjet er forslidt og ugavnlig, saa dem syntes, det hele Mølløværk var ubrugelig. Ingen Døre er for Møllehuset og en Part af Væggene er nede.« 1680 blev igjen taget Syn over Møllen og »var den da slet øde og Mølledammen syntes at være moxen igjengroet«. Den er maaske ikke siden bleven opbygget.

Vandkrog nu 1 Gd., regnedes 1662 for $\frac{1}{2}$ Bol, var da ved Magt og hørte til Aastrup. 1581 kaldes den et »Nybygge«, saa den maa være bygget kort før.

Perregaard nu 1 Gd., nævnes ikke 1662; men var dog til den Gang, da den nævnes i Tingbogen for 1651.

Sterup Krat er nu 2 Gd., 4 Huse, foruden 3 Huse, kaldet »Kratting«, tilligemed *Bakken* 1 Gd., *Højris*, *Lunden* og *Brødholt* (alle tre Smaasteder) og nogle flere Huse, alle disse Steder ligge paa det saakaldte »Sterup Fælle«. Her paa denne Mark har vistnok oprindeligt staaet Sterup Skov, der senere ved skjødesløs Behandling er bleven til Krat og derefter ryddet og bebygget. Dog er det ikke saa kort siden, at denne Bebyggelse gik for sig, thi i 17de Aarhundrede var Skoven og maaske og største Delen af Krattet forsvunden. 1520 forekommer et Tingsvidne af Børglum Herredsting, som lyder paa »at Tollestrup, Mønderup og Gjønderup (alle Naboer til Sterup, men i Vrejlev Sogn) havde fælles Øxehug i Trollkjær og Stürups Skouff«. Trollkjær ligger vest for Sterup ud mod Serridslev Sogneskjæl; der har altsaa ogsaa været Skov den Gang.

1662 regnedes Sterup Krat for 1 Bol, 5 halve Bol, $\frac{1}{4}$ Bol og 1 Gdh.; alle Beboere vare forarmede. 2 og $\frac{1}{2}$ Bol hørte under Aastrup, 3 halve Bol til Lengsholm, et af disse

var øde og et andet havde kun Jordhuse; de øvrige hørte til Tidemansholm. Bakken var 1662 $\frac{1}{2}$ Bol, hørte til Tidemansholm, Manden var forarmet. Højris ligesaa $\frac{1}{2}$ Bol, hørte til Aas, Manden var forarmet. Lunden var 1 Gdh. og Brødholt, hvor der nu er en Vejrmølle, var 1 Bol, som hørte til Elkjær og var ved Magt.

Abbildgaard, ligger vest for Sterup, er nu en mindre Gaard af omtr. $2\frac{1}{2}$ Tdr. Hartkorn, men har fordum været en temmelig stor Gaard, da der paa dens Mark er bygget 1 Gd. og 10 Huse, samt 7 af dens Parceller er solgt til andre Steder. I Dsk. Atl. siges, at den har været beboet af Adel; men der vides vistnok ikke andet derom end, at Mads Bagge boede der i Førstningen af 16de Aarh. Han underskrev nemlig som Vitterlighedsvidne ved Linderumgaards Salg 1515. Han var vel af samme Slægt som Hans Bagge til Vogn (Baggesvogn), der levede omtr. samtidig. Siden Begyndelsen af 17 Aarh. har der boet Bønder paa Abbildgaard. 1627 blev Gaarden solgt til Fru Margrete Rosenkrands til Hundslund tilligemed 1 Bol og 4 Gdh. i Sterup, 1 Bol kaldet Løht og 2 Gdh. i Klæstrup; det solgtes af Niels Basse til Skavange paa hans Søster Edel Basse og hans Søstersønner Thomas Orning og Søren Orning til Eget deres Vegne. Da hedder det i Skjødet, at »der var et lidet Afbygge vester i Marken og tillige en Lynghede kaldet Ruers Hede, som laa ud norden for Gaarden, Møllen og Mølle-dammen«. 1662 hørte Gaarden til Vraa og skyldte da 12 Tdr. Byg, 1 Foderoxe og regnedes til 13 Tdr. Hartkorn. Vandmøllen, som laa til Gaarden, gik med 1 Kværn og skyldte 3 Tdr. Mel. Denne Mølle er nu ikke mere til, men nord for Gaarden ved Bækken ses endnu Mølle-dæmningen og Dammen, der nu omtrent er tør. 1666, da Herredsfogden Kristen Lavritsen boede i Abbildgaard, optoges Syn over Gaarden, og ses det deraf, at dens Bygning var noget mere end, hvad man almindelig træffer paa Bøndergaarde i den Tid, men og var meget brøstfældig. 5 Synsmænd »saa først Rollingshuset, der er Remmen i Sønderside over Storstuen og Vesterstuen noget nedskreden og Foden i Søndersiden ganske forraadnet omt. 24 Alen og noget mere, saa den hele Sønderside vil nedtages og ny Fod indlægges, vil koste i Penge 4 Rdlr. Nok saa de Rollingen inden udi, en Part af Dørene er raadden og vil gjøres af ny og Loftet vil noget

hjælpes og færdes og som de syntes, baade Døren paa Ilderset, Stegers Døren og de andre Døre og det, som skal færdes paa Loftet, kan ikke gjøres under 4 Rdlr. Bekostning. I Storstuen er 4 Vinduer ganske utjenlig og sønder. I Vesterstuen er 3 Vinduer utjenlig og Ruderne borte, vil gjøres af ny. 5 Vinduer i Lillestuen vil gjøres af ny. En Part af Vinduerne i Storstuen og Vesterstuen med Vindueskarmene er borte og Væggene der med Ler opklinet, og de Vindueskarme paa ganske Rollingen, som er beholden, er meste Parten utjenlig, vil alt dette koste at færde 8 Rdlr. Saa de et lidet Hus øster i Gaarden, der er ingen Gavl i Nørende og Gavlen i Sønderende meget brøstfældig, vil begge koste at opføre 2 Rdlr. Baasene i samme Hus mesten Part borte og fattes det 4 Læs Tag, vil koste 2 Rdlr. Ved Nørende af samme Hus syntes at have været et Hus, var slet borte og kun Syldstenene igjen, var i Længden 30 Alen og mere, skal det opbygges, kan det ikke ske under 20 Sletdalers Bekostning. Nok saa de Laden med en liden Stald ved Østerende, hvor Krybberne, Hækkene og Spiltovene var borte og fattes 4 Læs Tag, vil koste tilsammen 4 Rdlr. Paa Østerenden af Laden er Vindskederne over Agporten borte og Agdørene meget brøstfældige, vil gjøres af ny og koste 2 Rdlr. Udskoven paa sønder Side af Laden er brøstfældig og vil rettes. Item en Stald ved Vesterende af Laden til 2 Heste, deraf er Krybber og Hækker slet borte, vil koste tilsammen 4 Rdlr. Laden er brøstfældig for 10 Læs Tag, er 5 Rdlr. Saa de Vesterhuset i Gaarden, deraf er Gavlen i Sønderende en Part borte, ligesaa Dørene paa samme Hus næsten utjenlig og vil gjøres af ny, vil samme Hus koste at færde 4 Rdlr. Nok synet de en liden Vandmølle ved Gaarden, det yderste Hjul utjenlig og to Jærnringe slet borte af Mølleaxelen, og alt det andet Møllæværk er utjenlig, saa de syntes, at alt Kværnværket vil gjøres af ny, dog Langjærnet og Sejlet nogenlunde tjenlig. Mølhuset vil gjøres af ny. Vandgavlen utjenlig og vil gjøres af ny. Maalerenden øde, saa de syntes det hele vil koste at sætte i Stand 20 Rdlr. Græsgaardens Lukke var gjort en Part med Dige, en Part med Træ, men det var slet øde og borte, kan samme Trægærde ikke færdes under 10 Sletdalers Bekostning. Gjærdet om Kaalhaven ogsaa af Træ er ogsaa borte paa 12 Favne, vil koste 1½ Rdlr. 1675 blev atter

optaget Synsvidne over Gaarden, og var den da ligeledes brøstfældig og »saa de da norden for Abbildgaard et Møllested og var baade Møllehus med sin anden Tilbehøring ganske borte undtagen 2 Møllestene saa laa paa Aastedet og nogle Pæl, som stod i Jorden, og noget Tømmer stod i Flødgyden«. Siden er Møllen vistnok ikke bleven opbygget.

Svennum By er nu 5 Gd. 4 Huse, foruden 2 Gd. og 8 Huse paa Marken; en af de udflyttede Gaarde kaldes *Brønden*. Byens Navn maa komme af Mandsnavnet »Sven« og »Hjem«, betyder altsaa Svens Hjem. 1662 var der i Byen 2 Gd., 3 Bol, $\frac{1}{2}$ Bol, 5 Gadehuse; deraf var Kronens Gods 1 Bol, 2 Gdh., som laa under Aastrup. Til Nibstrup hørte 1 Gd., 1 Bol, $\frac{1}{2}$ Bol, 1 Gdh. Til Vedbygaard 1 Bol, 1 Gdh.; til Asdal 1 Gd.; til Junget 1 Bol, og til Tidemandsholm 1 Gdh. I Begyndelsen af dette Aarh. hørte hele *Svennum* By til Boller og Aas og gjorde Hoveri begge Steder.

Mølholm nu 2 Gd. Der har vistnok i længst forsvunden Tid været en Vandmølle, hvad Sagnet og stadfæster, ja vil endog vide, hvor den har staaet, nemlig syd for Gaarden i Engen, som nu hører til Kjølske. Der findes virkelig og Hustomter, og fortælles endvidere, at i Begyndelsen af dette Aarh. var der Levning tilbage af Dæmningen, som blev bortkjørt til Vejfyld, ligesom der sammesteds fandtes en større Vandsamling, kaldet Mølholms Vad, hvor Mølle-dammen skal have været. Hvis Sagnet har Ret, saa er det længe siden, der var Mølle; thi siden 17de Aarh. gik ind, har der ingen været, da en saadan aldrig omtales hverken i Matriklen, Jordebøger eller Tingbøger. 1662 var Mølholm et Bol, som hørte til Kjølske. 1635 var der Retstrætte om Kjæret imellem Mølholm og Jerslev Mark. Der var nemlig om Nattetid gravet et »Kast« eller Grøft i Mølholms Kjær norden for Gaardens Mark, hvorfor Mogens Kaas til Kjølske paa Tinget fremførte, at det maatte være sket »vel i den Mening, at de Jerslev Mænd vilde fravende min Tjener i Mølholm hans Fædrift og anden Brugelighed«. Nogle Tingdage efter hjemled 8 Md., at de havde set dette Kast »og syntes de, det var gravet, hvor ej før havde været nogen Grøft«. Begge de i Mølholm boende Mænd vidnede, at de »saalænge de kunde huske, havde brugt Kjæret norden om Mølholm Mark og ej vidste de, at de Jerslev Mænd havde nogensinde med lovlig

Ret haft enten Fædrift eller anden Brugelighed i samme Kjær«. Dommen gik ogsaa Jerslev Mænd imod, Graven skulde igjen tilkastes og Mølholm beholde sin Ret til Kjæret. 1651 vidnede 8 Md., »at Manden i Mølholm er Ugedagstjener til Kjølske, og en Del af hans Ejendom er lagt til Kjølske, saa hans Bjerring derover er bleven meget forkortet«. Det maa være den saakaldte »Mølholms Eng«, her omhandles; den ligger endnu til Kjølske.

Hjulskov er nu 5 Gd., og 2 Huse paa Marken. 2 Gd. kaldes Øster Hjulskov, 2 Vester Hjulskov og 1 Mellem Hjulskov. 1481 skete Mageskifte mellem Provsten af Børglum og Anders Nielsen af Asdal og Erik Andersen af Kokedal i saa Maade, at Provsten fik »Vester Hyffuelskov« og 1 Gd. i Serritslev for Nør-Krage i Horns Herred. 1573 gjorde Kongen og Otto Banner til Asdal et stort Mageskifte; Kongen fik Gods i Sjælland, medens denne fik Gods i Vendsyssel, deriblandt 1 Gd. kaldet Vester Hjulskov, skyldte 1 Td. Smør og 1 Skovsvin, kunde saa 3 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 4 Tdr. Havre, og havde 28 Læs Eng. Øster Hjulskov 1 Gd., skyldte 3 ø Byg, 1 Skovsvin, 6 Heste Gjæsteri, kunde saa 4 Tdr. Rug, 8 Tdr. Byg, 6 Tdr. Havre og havde 32 Læs Eng. Mellem Hjulskov 1 Bol, skyldte 2 ø Byg, 3 Heste Gjæsteri, 1 Skovsvin, kunde saa 2 Tdr. Rug, 3 Tdr. Byg, 2 Tdr. Havre og havde 12 Læs Eng. 1662 var Hjulskov ligeledes 3 Gd. I Vestergaarden boede 3 Mænd, den regnedes til 12 $\frac{1}{2}$ Tdr. Hartk. og hørte til Hammelse. Mellemsgaarden hørte og til Hammelse. Østergaarden var beboet af 2 Md., regnedes til 6 $\frac{1}{2}$ Tdr. Hartk. og hørte til Odden; alle tre var ved Magt, og der fandtes »megen god Tørveskjær«.

1573 omtales ogsaa en Skov, der var fælles for Gaardene, og kunde da føde 16 Svin; det maa være denne, hvorefter Gaardene have faaet Navn. 1662 nævnes den ikke, den maa da have været saa ubetydelig, at man ikke kunde regne den for noget. I Begyndelsen af dette Aarh. var der dog paa Øster Hjulskov Mark nord paa fra Gaarden noget Krat og andre Skovlevninger og tillige var der en lille Lund med store Træer i, kaldet »Burholt«; men det hele er nu borte.

Holtet nu 1 Gd., var 1662 et Bol udlagt fra Sejlstrup til Torstedlund, den var da ved Magt.

Bondersholt af Mandn. Bonde, er nu 2 Steder, var ligesaa

1662 to halve Bol udlagt fra Aastrup til Tidemandsholm. 1581 kaldes det et »Nybygge«. Bondersholt blev solgt fra Nibstrup for omtr. 35 Aar siden, da var der paa Marken en Skov af omtr. 10 Tdr. Lands Størrelse, som Herremanden forbeholdt sig, hvorefter han lod den omhugge og solgte det hele.

Musted er nu en større Gd. I Dsk. Atlas siges, at denne Gaard har været beboet af adelige, men dette er vist urigtigt, da der intet vides om, hvem der har boet der, og den Nikolaus Simber til Skinkelsborg, der anføres som Ejermand, har vistnok ikke boet paa Gaarden, men paa den større Borg, hvortil han skrev sig. Af det nedenfor anførte synes det, at Mused i gammel Tid har været flere Gaarde og noget deraf har været Klostergoods, saa det er usandsynligt, at der har boet Adelsfolk, uden det skulde være i en Tid, der ligger langt tilbage. Vist er det, at siden man skrev 1600, har der boet Bønder paa Gaarden. Allerede 1393 nævnes »Mudestedhe«, da Dronning Margrete skjødede den til Hundslundkloster tilligemed Agdrup, Vrangdrup, Ris og Snippegaard, hvorfor Klosteret lovede, at det hver Dag til Dømedag vilde holde en Messe for hendes og hendes Forældres Sjæle. 1429 gav Jens Nielsen af Avindsbjerg med sine Medarvinger Skjøde til Børglumkloster paa en øde Gaard liggendes hos Mused i Jerslev Herred. 1448 udgaves af Jerslev Herredsting et Brev, som lyder paa, at Ivar Eriksen bevist haver med et Stokkenævn, at Niels Limbæk købte Musedgaard af en, der hed Sonnemann. Det Gods, Børglumkloster havde i Mused, maa en Tid lang have været Gjenstand for Retstrætte; thi først forekommer 1487, at Klosteret tog Laghæft paa 2 øde Byggesteder i Mused, dernæst udgav 1488 Sognepræst i Jerslev Niels Persen et Sognevidne, »at Børglumkloster haver ikke uden 3 Stykker Jord i Mused Mark«, og dette og følgende Aar samt 1492 udgik tre Landstingsdomme, hvorved Klosteret blev det omtvistede tildømt. 1662 siges om Mused, at den havde god Tørveskjær, den var da beboet af 2 Mænd og hørte til Odden. Husene vare ved Magt, men den ene Mand var forarmet. 1573 var Mused blandt det Gods, Otto Banner fik ved Mageskifte med Kongen; den skyldte da 2 ø¹) Byg, 1

¹) 1 ☉ Byg var 2 Tdr.

Td, 4 Skp. Rug, 4 Tdr. Havre, 1 Skovsvin og 8 Heste Gjæsteri, kunde dertil saaes 6 Tdr. Byg, 8 Tdr. Rug, 4 Tdr. Havre og havde 40 Læs Eng.

Nu er der til Gaarden paa en Bakke kaldet »Bølbakken« en kjøen lille Skov paa henimod 10 Tdr. Land. I Begyndelsen af dette Aarhundrede skal der paa samme Plads have staaet en lignende Skov, som den daværende Ejer helt omhuggede og førte de store Træer til Frederikshavn. En senere Ejer, »gamle Rejnhold«, har derimod dels opstammet den Smule Krat, som stod tilbage, dels plantet mere til, hvilket alt er lykket, saa der nu staar et kjønt Minde efter ham.

Pajhede er nu 3 smaa Gaarde. 1662 var der kun 2 Steder, nemlig 1 Bol og 1 Gadehus, som begge hørte til Hammelse, og hedder det videre »dertil ligger et Stykke Skov kaldet Pajhede Endelt«, kan agtes for 50 Svins Olden«; det er den nuværende Pajhede Skov. 1635 kunde den efter Tingsvidne føde 5 Snese Svin, altsaa dobbelt saa mange. 1401 skjødede Fru Else af Hesselbæk til Børglumkloster en øde Gaard kaldet »Padehede« i Jerslev Sogn.

Hathuset, Barsebæk og Lovsig ere tre smaa Steder, hvis Navne ikke nævnes 1662; dog vare de vistnok til den Gang, i al Fald var den første til 1643, da den kaldes »Rumpen«, hvilket Navn sommetider bruges endnu.

Lunken nu 1 Gd., var 1662 et Gadehus, hørte Lave Bilde til; derunder er i forrige Aarhundrede lagt et Sted, kaldtes

Barnborg, som 1662 var $\frac{1}{4}$ Bol og hørte til Hammelse.

Torstendal nu 1 Gd., kaldes 1662 »Dalen«, var da et Gadehus, som hørte til Børglumkloster. Der findes en lille Skov af gamle Bøgetræer. 1643 var den heller ikke stor, kunde kun føde 2 Svin.

Søheden med Skole, er nu 2 Gd., 2 Huse. Navnet skrives altid i 17de Aarhundrede »Sørheden«, der vel kommer af oldn. »Saur«, en vandet sumpet Jord, hvilket passer godt med Beliggenheden, da der findes flere smaa Vandsamlinger og Mosehuller. Der var 1662 3 Huse, det ene var Kronens, det andet hørte til Odden, det tredje til Kjøliske.

Røllen nu 2 Steder, var 1662 et Gadehus, som hørte til Vraa.

Kjerkholt nu 3 Huse, var 1662 $\frac{1}{2}$ Bol, som hørte til Jerslev Kirke.

Daarbak nu 1 Gd. og 3 Huse, var 1662 1 Bol med 2 Beboere, hørte til Hammelmose; den ene Mand var forarmet.

Rævbakken 1 Hus, ligesaa 1662, hørte til Aas.

Pinden 1 Hus, ligesaa 1662, ogsaa til Aas.

Ovstrup, udtales »Aagstrup«, maa altsaa være Aages Torp, er nu en større Gaard; den regnedes 1662 for 1 Bol (!) og hørte til Hammelmose, endvidere hedder det »til denne Gaard (!) er et Stykke Skov kaldet Ovstrup Skov, kan være til 24 Svins Olden«. 1635 var den ikke saa lidt større, thi da sattes den til at kunne føde 6 Snese Svin. Af denne Skov er endnu en Levning i Heden øst for Gaarden, kan vel være 3 Tdr. Land bevokset med smaa Bøgetræer. 1674 havde Hammelmoses Ejer Fru Ide Skeel til Asdal indstævnet Manden, som boede i Ulvmose, fordi han »af Ovstrup Endelt Skov havde gjort en Afpløjning, røddet Trærødder op og saaet deri«, og hjemlede Synsmænd, »at samme Jord aldrig havde været pløjet tilforn, men standet Skov og Træer derpaa, ligesom der og ved Siden af findes Jord, hvori sidde gamle Bøgestubbe«. I nævnte Aarhundrede forekommer ofte, at en eller anden af Beboerne der omkring blev indstævnet for Tyveri i denne Skov, hvor de »om Nattetide i Mulm og Mørke blev grøben ved Stub og Stavn«. I dette Aarhundrede for 40 Aar siden skal der og syd og vest for Gaarden have været en Skov paa omtr. 2 Tdr. Land, kaldet »Lunderbak«, hvori der var store Træer; den hængte desforuden sammen med et Krat, som kaldtes »Hundhalen«. Det er nu altsammen forsvunden.

Øster Ovstrup nu 1 Gd., kaldes og Ovstrup Mølle, fordi der før har været Vandmølle. 1662 hørte den til Hammelmose og skyldte 12 Tdr. Mel; det hedder da »den gaar med 1 Kværn, men er forfalden og ubrugelig«. 1668 førtes Tingsvidne for, »at Ovstrup Mølle i 3 Aars Tid haver været næsten øde, saa den ikke kunde tjene Skylden, og nu i Aar staar den slet øde, saa han slet ikke kunde male med den«. Om Gaardens og Møllens Tilstand vidnede 1674 4 Md. saaledes: »Møllehuset ganske øde og aldeles utjenlig undtagen en Oversten. Ladehuset, 5 Binding lang, er øde baade paa Tømmer og Tag og hænger paa 8 Støtter. Rollingen er ganske rødden og utjenlig. Flødgyden ganske øde og Dammen udbrudt«. Det er tænkeligt, at der ikke har været Mølle siden.

Sigaard nu et Hus, var ligesaa 1662; det var da udlagt fra Sejlstrup, men man vidste ej, hvis Tjener det var.

Hulvejen 1 Hus, hørte 1662 til Aastrup.

Mylund, vel af »my« ɔ: smal, nu 1 Gd., 3 Huse og 1 Skole, var 1662 et Bol, som laa under Sejlstrup, men var udlagt til Grev Ulfeld. Der findes noget Krat, som maa være Levning af den Skov eller Lund, hvorefter Gaarden har Navn.

Pølen nu 1 Sted, var 1662 1 Bol, der hørte til Tide-
mandsholm; men »Husene vare slet forfaldne og Manden forarmet«.

Skungerbak og *Norge* to Huse, nævnes ikke 1662, men ere dog ældre, da de forekomme i Tingbøger før den Tid.

Knasborg nu 1 Gd., var 1662 1 Bol, som hørte til Lengsholm. »Knas« betyder vistnok tør, mager Jord. Til dette Sted har været en Skov, som 1643 kaldes »Knasborg Endelt«, og da havde 4 Synsmænd set, »at der i den var hugget, 6 Stykker rodhuggen, de to grøn, de 4 havde der været sat Ild paa Stubben; af 99 Træer, store og smaa, var der Grene afhugget, syntes at være gjort i 2 Aars Tide. Nok saa de en Mile ved Knasborg Huse er sat udi et gammelt Milsted«¹⁾. Samme Dag førtes Vidner for, »at de 2 Mænd i Knasborg havde gjort den Skovskade, som Synsmænd havde omhjemlet«. Endnu findes nogle Buske som Minde om Skoven.

Høholt 1 Gd., var 1662 1 Bol, som hørte til Tidemandsholm.

Træholt 1 Gd., var 1662 1 Bol, hørte til Hammelse.

Huult 1 Gd., skrives altid i 17de Aarh. »Huolt«, maa vel være en Sammentrækning af Hoholt (Hovedholt) af »Hoved«, en fremstaaende Bakke; var 1662 et Bol, som laa under Aastrup.

Bolten 3 smaa Steder, ere Afbyggere fra Huult; men paa denne Mark skal før have staaet *Knirr*, der 1662 var et Bol, som hørte til Tidemandsholm. Paa dette Sted boede den bekjendte Peder Dyrskjøt i Slutningen af 17de Aarhundrede; man skal endnu kunne se, hvor Stedet har ligget.

Villestrup nu 1 Gd., var 1662 1 Bol, som hørte til Tide-
mandsholm, »Husene var slet forfalden og Manden forarmet«.

¹⁾ Jerslev Herreds Tingbog.

Laagen 1 Hus, nævnes ikke 1662, men 1740 hørte det til Tidemandsholm; det er nu lagt til Villestrup.

Smikken nu 1 Gd., var 1662 1 Bol, som hørte til Tidemandsholm. Navnet betyder vist en Bæk eller lille Vandløb, da det flere Steder i Vendsyssel er Navn paa saadanne.

Krakau 1 Gd., nævnes ikke 1662, men er dog ældre, thi det omtales før i Tingbøgerne.

Grenen 1 Gd., var 1662 $1\frac{1}{2}$ Bol, som hørte til Tidemandsholm, udlagt dertil fra Aastrup.

Ulmose 1 Gd., var 1662 1 Bol til Burholt, men var forarmet.

Falden 1 Gd., 1 Hus, var 1662 1 Bol, hørte til Hammelse. For omtrent 30 Aar siden var der omtr. 4—5 Tdr. Land Skov paa denne Gaards Mark; men da Stamhuset solgte Gaarden, forbeholdt det sig Skoven, som derefter omhuggedes og solgtes. »Fald« kaldes en Mark, hvor Agræne gaa i samme Retning.

Grydbæk 1 Gd., 3 Huse, var 1662 1 Bol til Hammelse, Manden var forarmet. Navnet kommer maaske af oldn. »grjot« = Grus eller Smaasten. Paa dens Ejendom har og været lidt Skov i dette Aarhundrede, og langs med Bækken findes endnu Levning deraf.

Hornsbæk, ogsaa kaldet »Klemmen«, nu 1 Gd., var 1662 1 Bol med 2 Beboere, det hørte under Aastrup, men var udlagt til Grev Ulfeld.

Milbak nu 1 Gd., kaldes altid i 17de Aarh. »Mildal«, kommer af »Mile« (Kulmile). 1662 regnedes det for 1 Bol, som laa til Aastrup. Milbak Skov, der nu ikke mere er til, nævnes 1669, da 4 Synsmænd vidnede, »at deri var hugget 1 Træ ved Roden og af 3 Træer var afhugget Grenene«¹⁾.

Jerslev Kirke er temmelig stor og har paa den nordre Side en Korsarm. Lavkirken er bygget af hugne Sten med fremspringende Sokkel; den er vistnok oprindelig opført i Rundbuestil, skjønt det nu næppe er kjendeligt, da der flere Gange er gjort om ved den. Taarnet og Korskirken er af

¹⁾ Jerslev Herreds Tingbog.

Mursten. Hele Kirken er tækket med Bly. Ellers findes intet mærkeligt, hverken uden paa eller inden i Kirken. Paa Pulpituret findes afmalet Frelseren, Apostlene, Evangelisterne, nogle af Profeterne samt Tro, Haab og Kjærlighed; det kan nok ikke gjælde for Kunstværk, men gjør dog heller ikke ilde Indtryk. 1578 svarede af Kirken i »Ledingspenge« 9 β , 1620 12 β og 1666 18 β . I Kirkens Regnskab for 1617 hedder det: »denne Kirke haver intet Forraad, men er nogen Gjæld bortskyldig af den Aarsag, de haver en stor Bygning for Haanden, som er murede Piller at sætte for Korskirken, at den ikke skulde udfalde, og andet som fornødent var; samme Kirke er vel ved Magt, haver en god Indkomst, kan hjælpe paa en fattig Kirke, om Behov gjøres.« I 17de Aarhundrede var Kirken ellers flere Gange i meget daarlig Stand, hvilket ses af Tingsvidner; et af disse er før trykt i Saml. til jydsk Hist. og Top. 9 B. 1 H., et andet fra 1666 medtages her. 4 Mænd havde da synet den og saa »alle Stolene vare ganske forfaldne og utjenlige. Er Grunden skreden efter en Begravelse, som er under Prædikestolen. Muren meget brøstfældig inden paa den Nørside ved Koret og siden nedad ved samme Side. Findes Revner i Hvælvingen under Taarnet. Alle Vinduer er brøstfældig og to slet borte. Uden paa Taarnet er den vestre Side revnet fra øverst til nederst, og ellers stor Mangel paa Muren paa alle Sider af Taarnet. Muren paa Sønderside paa Kirken er meget forfalden, saavel som en Pille ved det østerste paa samme Side.« — Sten Hondorf til Rønnowsholm havde en Sum Penge tilgode hos Kongen; som Betaling fik han 1668 Jerslev, Øster-Brønderslev, Vester-Brønderslev, Hallund, Ørum, Hellevad og Ulsted Kirker med Kaldsret til disse Sogne. Om Kirken fortælles ellers følgende Sagn: Da den byggedes, blev Trolden, som boede i Aalstrup Bakke, gal i Hovedet og tog en vældig stor Sten, som han slyngede efter den. Retningen var god nok; men han havde sat for lidt Kraft paa, thi Stenen naaede ikke sit Maal, men faldt paa Dværgdejs paa Præstens Mark, hvor den endnu laa for 30 Aar siden, og var der 5 dybe Huller deri, som skulde være Mærker efter Troldens Fingre. Ligeledes fortælles, at der længe ingen Vaabenhus var ved Kirken; men saa en Søndag kom Fru Ingeborg fra Vorgaard kjørende forbi, hun saa da, at Præsten stod i Kirkedøren, medens de Kvinder,

som skulde indlæses, stod udenfor i øsende Regnvejr. Dette syntes hun ilde om, hvorfor hun lod bygge et Vaabenhus og lod det tække med Bly.

I Sognene plejede Bønderne først i 17de Aarhundrede at have deres Tiender i Fæste af Lensmanden; men denne Herlighed tog Adelen ogsaa til sig. Saaledes klagede Jerslev Bønder 1638 til Kongen over, at de længe havde været i stor Trængsel, idet Sofie Brahe til Sæbygaard havde haft deres Tiende baade Kongens og Kirkens Part, »hvorved de havde lidt saare meget«, som de havde ført Tingsvidne for. Efter hendes Død havde de 2 Gange søgt Lensmanden paa Aastrup om at faa Tienden i Fæste til Sognet igjen, men intet godt Svar faaet, hvorfor de nu henvendte sig til Kongen, idet de tilføjede, at den største Part af dem vare Kongens Tjenere »og moxen forarmet af dette og anden Fortrængsel«, saa de havde set sig nødsagede til dette Skridt. Deres Ansøgning fik i Cancelliet den Paategning, at Lensmanden skulde søges derom; men de fik vist ikke deres Ønske opfyldt. Fra 1661 og i de følgende Aar havde Fru Margrete Retz til Boller Jerslev Kirke- og Kongetiende i Fæste, og Kirkens Part havde hun endnu 1680, da hendes Foged mødte paa Herredstinget og lod læse et Forbud for Jerslev Sognemænd saaledes lydende: »at eftersom Kirkens Tiende paa Skatters Udgifter tiltager og forøges, og dermed Tiendens Indkomster forringes formedelst øde Steder og forarmede, som intet giver, og en Del modvillige, som nok kunde, men ikke vil give noget, vil jeg paa min Frues Vegne Eder have ombedet, at I i Morgen godvillig møder hos mig i Jerslev By og indstiller med mig om en vis Afgift enhver efter sin Avlings Tilstand, saa vil jeg komme overens med Eder i Billighed; men vil I ikke Eder dertil bekvemme, da eragter jeg paa min Hosbonds Vegne Tienden paa Kjærven hos Eder at annamme, og videre gjøre underdanigst Ansøgning hos hans kongelige Majestæt, at samme Tiende paa Kjærven skal henføres til Boller, hvorfor jeg, indtil I med mig vil accordere, vil have forbudet Eder at føre Eders Korn af Marken, førend jeg faar tiendet af Kjærven.«

Præster.

Der gaar det Sagn her som saa mange Steder, at en af Sognets Præster i gammel Tid var meget klog og blandt andet kunde mane. Saaledes var der en Jordemoder i Klæstrup, der for sine mange onde Gjerninger efter sin Død gik igjen og spøjte, indtil Folk klagede derover til Præsten. Han skal da have drevet hende hen i Stensdal sydvest for Præstegaarden og der nedmanet hende; men han havde nær ikke faaet Held til det; thi hun lod ham høre, at han som fattig Student, en Gang han var sulten, havde stjaalet en Kringle, hvorfor han maatte lukke Spøgelsets Mund ved at kaste et Penge-stykke til hende, saameget som Kringelen kostede. Endnu gror der paa Stedet nogle »onde Urter«, som man tror ikke lader sig udrydde. — Jerslev Præster siden Reformationen ere ikke grumme mange, da de næsten alle have slaaet sig til Ro der. Nøjere Efterretning findes om dem i Vibergs Præstehistorie, hvortil henvises; her skal kun tilføjes de sparsomme Oplysninger om enkelte af dem, jeg har truffet paa i Tingbøger og andetsteds.

Den første lutherske Præst skal have været *Jens Kristensen Mørk*, der fra først af var Munk, og tillige var af gammel adelig Æt, hvis Adelskab tabtes, fordi de holdt til med Kristian den andens Parti; han havde efter den Tid en stor Bog-samling, ialt 18 Bøger.

2) *Jens Jensen Mørk*, den forniges Søn.

3) *Kristen Nielsen*.

4) *Thomas Kristensen Mumme* 1609; g. m. Else Jakobsdatter Holm.

5) *Søren Thomsen Galskjøt* var en Søn af Præsten i Hammer og en Broder til Peder Thomsen Galskjøt til Kornungaard, hvorfra Slægten, der oprindelig var af Adel, skal være udgaaet. Han var gift med Formandens Enke og døde vistnok 1639; thi da holdtes Skifte efter ham.

6) *Lavrits Jensen Bjørn* maa have været Præst her fra omtrent 1640, da han først paa Aaret 1675 paa Herredstinget vidnede, »at han havde været Præst i Jerslev i godt 34 Aars Tide«. Han døde 1684, 87 Aar gammel, og skal have været i Embede i 60 Aar, da han, før han kom til Jerslev, havde været Præst i Brovst. Hans Broder Axel Jensen Bjørn var

Præst og Provst i Børglum. Hr. Lavrits var først gift med sin Formands Enke, ovennævnte Else Jakobsdatter Holm, som altsaa vedblev at følge Kaldet, da han jo var den tredie af Sognets Præster, hun ægtede. Med de to første Mænd havde hun ikke saa faa Børn, som Hr. Lavrits altsaa blev Stedfader til. 1668 blev han indstævnet af Peder Pedersen Præst i Vraa for Arv til hans Hustru Line Sørensdatter efter hendes Fader Søren Galskjøt, og fremlagde denne i Retten et Skiftebrev af 1639, som lød paa, at Søren Galskjøts 3 Børn efter deres Fader skulde have i Arv deres sal. Faders Klæder, vurderet for 80 Sletdaler, deres Faders Kiste, et beslaget Skrin, og et Stykke sort Klæde, 7 Alen lang, som var over deres Faders Lig, vurderet for 14 Daler. Nok hver af dem en opredt Seng god for 30 Sletdlr., 1 Bænkedyne, 6 Alen lang, 2 Hynder, 1 Drejls Dug og et Haandklæde, som Moderen skulde forse dem med, naar de kom til Lavalder; alt dette skulde blive i Boet, indtil Børnene vare komne til Skjælsalder. Iligemaade indstævnedes han for sal. Søren Galskjøts Bøger. Lavrits Bjørn satte i Rette: »Havde jeg ikke ved den skammelige Ildebrand bleven ødelagt, kunde man hos mig have funden Rigtighed baade paa Bøger og andet, men hvad Ilden haver lagt i Aske, kan jeg ikke fremføre uden i Askes Skikkelse.« Alligevel gik Dommen Hr. Lavrits imod. 1665 fik han paa Tinget Afkald af de øvrige Børn for Arv efter deres Moder sal. Else Jakobsdatter. Disse vare: Talke Thomasdatter, g. m. en Borger i Aalborg; Mette Thomasdatter, g. m. Tøger Rosenberg, Præst i Skallerup; Jakob Thomsen Mumme, Præst i Vor og Albæk, og Thomas Sørensen Galskjøt, Underskriver paa Dragsholm; de fik hver 100 Rdlr. I hans Tid indtraf de to Svenskekrige. Man ser af hans Regnskab over Udgifterne i den sidste, at han maaske fuldt saa vel som Sognets øvrige Beboere har baaret Krigens Byrder. Til Fjenden udgav han først 22 Rdlr. til Hals Skandnes Hjælp, saa havde han Indkvartering af en Kvartermester med 3 Heste og en »Jung« i 1½ Maaned, som kostede ham 20 Rdlr., og da samme Kvartermester drog bort, tvang han Præsten af med 10 Rdlr. og en Hest saa god som 20 Rdlr. Da Sognet ikke fuldt ud fik sine Ydelser betalt i rette Tid, blev Præsten exekveret for Resten af 2 Korporaler, »den ene over den anden«, i 1 Maaned med 6 Ryttere og 8 Heste, og »holdt

de i og dominerede Nat og Dag med Sus og Dus«, som kostede ham for mere end 40 Rdlr. Endvidere havde han i 3 Dage 1 Ritmester og 14 Md. i Indkvartering »og ellers foruden vidste sig ikke mange Nætter fri for at have Huset fuldt, saa at den Omkostning, der gik paa Tid efter anden, gaar over alt det andet«. Til Fædrelandets Tjeneste maatte han bagefter udruste en Rytter med Hest, Mundering og Vaaben, og nok igjen en fuld udrustet Hest med Sadel, Tømme, Pistoler og Degen; tillige opklædte han en Rytter af Brokkenhus's Regiment med Støvle, Sporer, Strømper, Bukser, Trøje, Klædes Kjortel, Hat og Patrontaske. Desuden ydede han paa Aalborg Slot 8 Tdr. Rug, 7 Tdr. Gryn, 1 Td. Kjød, 10 Tdr. Kavringer og 6 Tdr. Øl, og skulde endda have været af med 5 Tdr. Korn og 4 Rdlr.; men derfor blev han forskaanet, eftersom han »ved den skadelige Ildebrand er bleven ødelagt«. Præstegaarden brændte altsaa, mens Krigen stod paa. Nu skulde man synes, at baade dette og Krigen maatte have tilføjet ham saa store Tab, at det sent kunde forvindes. Dog lader det til, at han nogle Aar efter er en holden Mand, da han findes i Besiddelse af ikke saa lidt Jordegods. Kanske han har været en snild Mand, der forstod at benytte sig af Forholdene, som de vare efter Krigen. Han og hans Broder, Børglum Præst, har vel haft Penge tilgode hos Jørgen Kruse, da de 1664 ved Landstingsdom af Hjærmidslevgaards Gods bleve tilkjendte 4 Gd. og 8 mindre Steder i Vester Brønderslev, samt 4 Huse i Øster Brønderslev. 1668 havde de endnu mere Gods i Fælledseje, nemlig foruden det førnævnte 1 Gd. i Stubdrup, 2 Gd. i Agdrup, 1 Gd. og 3 Gdh. i Øster Brønderslev, 3 Gd. i Vibsig, samt Oddersgaard. 1675 fik Lavrits Bjørn af tvende Rytter-Offiserer, Oberst v. Debern og Ritmester Alexander Dresler, endvidere Skjøde paa Pilgaard's Mølle, Nakkebjerg, Snabhede, 1 Gdh. i Hellum, Norge, Perregaard, 1 Bol i Sterup, 3 Gdh. i Jerslev, 1 Bol i Helleved og to Gadehuse s. st.; men samme Aar indstævnedes han af Frands Møller til Gundetved, som forbød ham, at han ej maatte befatte sig med det Gods, han havde faaet af Alexander Dresler (hvilket var Perregaard, Pilgaard, Snabhede, Nakkebjerg og alt i Helleved), da denne havde været Forpagter paa hans Hovedgaard Gundetved og ved Afregning var bleven ham 400 Rdlr. skyldig, hvorfor han havde pantsat ham dette Gods.

I de senere Aar af hans Liv træffer man ham ofte paa Herredstinget, hvor han havde Sager at føre, hvad hans Stilling som Jordegodsejer tildels førte med sig. Saaledes havde han ofte sine Bønder indstævnet for Landgilde og klagede over, at nogle godt kunde, men ikke vilde betale. En af dem, nemlig Manden i Perregaard, synes at have voldt ham meget Bryderi; thi han havde ladet Gaarden forfalde og boet deri flere Aar uden at svare Landgilde. Præsten fik ham nok dømt til at forlade Stedet; men han flyttede ikke længere end til et Sted i Nabolaget, hvorfra han i 2 Aars Tide med Vold og Magt brugte Perregaards Jord, baade til Dyrkning og Græsning. Nogle af Vester Brønderslev Mænd havde han og Sag med, da de ikke vilde yde ham hans Tiende i Præstegaarden, som de fra gammel Tid plejede. Paa sine egen Vegne og paa Beboerne af Jerslev, Svennum, Hjulskov og Musted deres Vegne indstævnedes han 1675 alle Klæstrup Bymænd, fordi de havde understaaet sig at grave Tørv i Hørsømosen, hvor han mente, de ingen Lod eller Del havde; men de satte i Rette »at eftersom de ellers var fællebunden med deres Præst i Ager, Eng, Drift og Grøft«, mente de og, de ligesaavel som han havde Lod og Del i Mosen, og ellers henskjøde de sig under deres Husbonders Forsvar. 1678 havde han Sag med Jørgen Arnfeld til Hjærmidslevgaard; de havde nemlig gjort Mageskifte om Jordegods, og da Præsten klagede sig over at være brøstholden herved, havde Jørgen lovet at ville forære hans Hustru Ane Pedersdatter 100 Rdlr., hvilke Præsten nu sagsøgte ham for; men Jørgen paastod, at han istedetfor havde givet hende de to Værsteder Føjting og Krattet i Hellum Sogn, hvilken Gave han dog havde taget igjen, »eftersom Præsten gjorde sig en Rettighed deraf«; dog tilbød han, at han »af pur Generøsitet for Enigheds Skyld vilde fornøje Præsten med ligesaameget i andet Gods«. — Hans Enke Ane Pedersdatter Hemmed blev 1687 g. m. Jens Olufsen Vang, Præst i Flade.

7) *Frederik Bøjsen*, Præst fra 1684 til 1699, da han døde, 45 Aar gammel. Hans Hustru »Marie Frederik Bøjsens« nævnes meget ofte som Fadder; hun døde i Jerslev Præstegaard 1707, 64 Aar gammel. Med Præsten i Flade, eller rettere med sin Formands Enke, havde Bøjsen en Retstrætte om hendes Krav i Jerslev Præstegaard. Først 500 Rdlr.,

hun havde kostet paa Gaardens Bygninger, som Bøjsen efter mange Paamindelser ej havde villet betale, derefter 2 Tdr. Malt, han var forstrakt med, og noget Jern, han havde laant, endvidere Pension af Embedets Indtægter og 2 Tdr. Rug, han havde tiltaget sig af det Korn, der var henlagt til Vin og Brød til Kirken, da hun dog havde holdt Vin og Brød til Maj 1685, endvidere havde han tiltaget sig en Jernplade, som sad i Væggen, og hun flere Gange havde havt Bud efter den, men han vilde den ikke udfly, ligeledes Panelet i Østerstuen; tilmed havde han begyndt at nedbryde Skorsten og Ovn i det Hus, som Ane med stor Bekostning havde bygget udenfor Præstegaarden; iligemaade havde han bortført Gjødning, som laa uden for Gaarden og hende tilhørte med Rette. Efter lang Sagførelse maatte Bøjsen ifølge Dommen give efter i alle Punkter.

8) *Henrik Klein* var Magister; han var gift med Maren Kjærulf, Datter af Søren Kjærulf til Ormholt og Ane Hegelund, hvilken Gaard han arvede efter dem; thi 1720 nævnes i en Retssag »at Henrik Klein var Hobbond og Arving til Ormholt efter sal. Ane Hegelund«.

9) *Jakob Holm*. Efter hans Ligsten, som ligger i Kirkekoret, blev han Præst i Jerslev 1734 og døde 1777, 79 Aar gammel; han var to Gange gift ¹⁾ med Elisabet Jensdatter Vadum, ²⁾ Kirstine Hougaard, med hvem han havde 10 Børn.

10) *Jakob Holm*, den forriges Søn, var først Faderens Medhjælper, men altsaa Præst fra dennes Død. 1783 blev han Provst, og døde 1805. Med sin Hustru Katrine Marie Bering havde han 12 Børn.

11) *Kristian Frederik Schnell Bjørn*, først Missionær paa Grønland, siden Præst i Tæbring, Ovtrup og Rakkeby paa Mors, derefter i Tversted og Annexer og endelig i Jerslev, hvor han døde 1817. 78 Aar gammel.

12) *Hans Ribber* tog Afsked 1859, boede siden i en Gaard i Jerslev By og døde der 1862.

13) *Karl Adolf Emil Jansen* tog Afsked 1873, døde i Torup i Hanherred 1877.

14) *Josef Albrekt Sørensen* var først Præst i Staby og Madum, kom til Jerslev 1874 og blev Provst 1877.

Degne.

Der har fra gammel Tid af været en fast Degn i Jerslev, eftersom der 1553 og senere omtales et Degnebol. Den første, man kjender af Navn, er *Søren Pedersen*, som nævnes fra 1685. Han tilligemed de andre Degne i Jerslev Herred blev 1700 indstævnet for Retten for Afgiften til Aalborg Skole, som de ikke havde betalt i flere Aar. De forklarede for Retten, at Grunden, hvorfor de ikke havde betalt, var denne, at de ikke kunde faa deres Indtægt, »eftersom Folk allevegne var forarmede og en Del Steder øde, og da Kornet i de foregaaende Aaringer havde været i saa høje Priser, saa har des mindre været at bekomme, og en stor Rest, som aldrig kan erlanges; tillige fik de kun $\frac{1}{3}$ Del i Tiende af al Slags Korn imod Præsten, ihvørvel de havd søgt det ved Lov og Ret». Kornets Pris var da 9 Ø for Tdn. af Rugen og 7 Ø for en Tde. Byg. 2) *Markus Kristian Zeuthen*, død 1741; 3) *Mathias Heinsvig*, død 1765; 4) *Laurits Vidsted*, død 1773; 5) *Niels Gyssing*, død 1781; 6) *Niels Kristian Schønning*, død 1799; 7) *Tisher*, som skal være druknet i en Dam ved Musted; 8) *Niels Lind Deicmann*, død 1821; 9) *Kristoffer Tøgersen*, død 1849; 10) *Søren Niortensen Krogsgaard*, afsat for Drik 1856, og derefter *Mads Madsen Møller*.

Næringsvejene ere de almindelige; dog har Brænding af Trækul før været en Indtægtskilde for Beboerne i Østersognet. Allevegne der støder man paa gamle Milesteder, som vidne om, at denne Syssel i gammel Tid har været drevet i stort Maal, hvad den Mængde af Skov, som da fandtes, kunde indbyde til. Nu er der kun faa, som give sig af med det; der brændes dog omtrent aarlig et Hundrede Tdr., som sælges til Jernstøberierne for 2 Kr. Tønden. For en Menneskealder siden brændtes der meget mer, og solgtes da Kullene til Guldsmede, Hattemagere og de Smede, som lavede Eggetøj, til en Pris af 28 β til 2 Ø Tønden. Nu er det mest kun Trærødder og andet knudret Træ, som bruges til Kul. Fremgangsmaaden ved Brændingen nu er saaledes vistnok, ligesom den har været fra ældgammel Tid. Man stabler Træstykkerne

tæt op til hinanden, i Form som en gammeldags Bagerovn, med en Hulning midt i til at lægge Ild ind i, derpaa dækkes hele Dyngen til med et Lag tykke Tørv og Jord, og nu holder man Vagt derved Dag og Nat; thi Dyngen maa nok ryge, men ikke brænde for stærk. Røgen, der kommer ud derfra, skal stadig være askegraa; saasart den bliver blaalig, brænder Træet for meget, hvorfor man tildækker Røvnerne med mere Jord. Tre Døgn bruges sædvanlig til at brænde en Dyng i. Naar man vil undersøge, om de ere brændte, stikker man en Jerntyv ned i Dyngen; hvis den gaar til Bunds, have de faaet nok, støder den mod fast Træ, ville de endnu brænde en Stund. Efter Brændingen tages Dækket af, Kullene bredes ud i en flad Dyng, som tildækkes med et Lag af Sand eller Jord for at faa dem afkølede.

Efter Familietradition skal en tysk Mand Lavrits Knudsen være indvandret fra Saksen (hans Navn tyder dog paa, at han ikke var nær saa langt syd fra) omtr. 1612 og have bosat sig i Jerslev By. Han var en kunstfærdig Snedker og Billedskjærer, der lavede mange sjældne Møbler, hvoraf endnu findes et stort udskaaret Egeskab hos en Mand i Jerslev med hans Navn paa. Tillige skal han have gjort Prædikestolen, Altertavlen og Pulpituret i Kirken, samt malet disse. Han skal desuden være bleven Stamfader til en talrig Slægt, hvori der fandtes flere »kunstfærdige og kloge Hoveder«, saaledes Jens Ottesen og Bertel Langthjem, som herefter omtales. Jens Ottesen, som døde for over 50 Aar siden, boede i Jerslev; han lagde sig efter at smedde Høleer, hvori han drev det saa vidt, at hans Leer bleve meget søgte over hele det nordlige Jylland. En af hans Lærlinger Jakob Kristensen bosatte sig i Sterup og fortsatte Haandværket, som endnu drives af dennes Efterfølger. »Sterup Høleer« ere endnu ansete for deres Godhed og efterspurgte baade sønden og norden for Limfjorden. — Bertel Langthjem, som døde for 50 Aar siden, var en dygtig Uhrmager, som lavede en Mængde Stueuhre, der findes spredte i alle omliggende Sogne. Hos mange velhavende Gaardmænd finder man en af hans Ottedagsværker, som endnu anses for de bedste Klokker, man kan faa, og betales med

høje Priser. Han har og været snild til at arbejde i Træ, derom vidne flere udskaarne Klokkehuse, han har lavet. Hans to Sønner vare begge bekjendte for deres poetiske Gaver; den ene, Jens, digtede Nidviser og var tillige bekjendt som en dygtig Guldsmed og Metalarbejder.

En Mand, som før har boet i Jerslev Sogn, bør endnu omtales, nemlig *Peder Dyrskjød*, hvis Navn er velkjendt af alle, som sysle med historiske Sager, da han har efterladt sig ikke saa faa Haandskrifter, som gjemmes i Kjøbenhavns Bibliotheker og indeholde genealogiske og historiske Efterretninger. Nogen Underretning om denne Mand findes ellers før trykt i »Jydske Samlinger« 3 Bind, i »Borgervennen« for 1799—1800 og i Rugaards »Fremragende danske Bønder«, efter hvilke her gives et kort Udtog, da jeg ellers saa godt som intet har fundet om ham, og i Sognet er hans Minde rent forsvundet. Han er født i Aagaard i Ørum og var en Søn af den bekjendte Bonde Lars Dyrskjød, der i sit 84 Aar var Bøndernes Fører imod Svensken 1644 og faldt ved Sundby. Samme Lars skal være kommen fra Harsyssel, hvortil Slægten ellers skal være indvandret fra Ditmarsken. Peder Dyrskjød var i sin Ungdom Skriver hos forskjellige, først hos en Raadmand i Aalborg, dernæst hos en Borgmester i Kjøbenhavn, derefter i 3 $\frac{1}{2}$ Aar hos Fru Ide Gjø til Vrejlevkloster og tilsidst i en Snes Aar Underskriver paa Aastrup. 1670 fik han (efter Tingbogen) af Jokum Pentz til Aastrup Skjøde paa 2 Huse i Sterup og 2 Huse i Svennum¹⁾. Derefter købte han

¹⁾ 1689 ses det, at Peder Dyrskjød var Ejer af en Del Steder i Jerslev Sogn, da han dette Aar paa Jerslev Herredsting fik et Tingsvidne af følgende Indhold: »Jens Sten i Vraa paa Peder Larsen Dyrskytte i Bagterp hans Vegne med Kaldsmænd bestod ved Ed og oprakte Fingre efter Loven, at de lovlig til i Dag havde indstævnet efterskrevne Peder Dyrskyttes Tjenere imod Syns Afhjemling paa deres Fæsteboligers og Værsteders Brøstfældighed.« Fremstod de 2 Synsmænd, som afsagde, at de som udnævnte af Tinget »den 22de Maj med Jens Sten i Vraa paa Peder Lauritsen Dyrskyttes Vegne i Bagterp havde været i Jerslev Sogn og der synet følgende Boliger: Sterup, Maren Olufsdatters Hus, brøstfældig paa Tømmer, Tag og Ler

sig en Gaard i Bejstrup (ved Hjørring eller i Han Herred?). Derom skriver han i et Brev til Bisp Birkerod: »Jeg havde kjøbt en god Gaard i Bejstrup at nære mig ved den i min Alderdom, men ved slige Gjerrigheds Mennesker og Helvedes Arvinger maatte jeg skille mig ved den igjen.« Siden bosatte han sig i Jerslev Sogn i det nu nedlagte Sted Knir, men i sine sidste Leveaar boede han i Huult, hvor han døde 1707, 79 Aar gammel, kort efter at en af hans Sønner, Sten Dyrskjød, var druknet ved at kjøre over en opsvulmet Aa. Efterat han kom til Jerslev Sogn, førte han stadig Brevvexling med Bisp Birkerod i Aalborg, der raadførte sig med ham om genealogiske og andre lærde Sager. Noget af disse Breve anføres i det følgende. Birkerod siger om ham i sin Dagbog, at han »var Selvejerbonde til sin Død«; dette kunde synes tvivlsomt, da han i et af Brevene kalder Johan Urne til Tide-
mandsholm sin Hosbond; men om han end har været Selvejer, saa har han dog vel som de fleste Bønder paa den Tid levet i trange Kaar, hvad og synes at fremgaa af hans Breve, da han klager over de svære Udgifter og over det lidet, som blev tilovers, ligesom han skriver »Middel og Formue er hos mig intet, saa jeg hverken haver Indkomst ej heller noget af Mammons Gods at bero mig ved«. I Huult, hvor han sidst boede, har han vistnok haft Opholdet hos sine Børn, da han 1701 skriver, at han har afstauet sin Bondenæring til sine Sønner. Det er tænkeligt, at Knir da er bleven lagt under Huult, hvorfra det senere i vort Aarhundrede er udskilt i 3 smaa Steder, som nu kaldes Bolten. I Huult boede nemlig hans Søn Lars Pedersen Dyrskjød 1694 og indtil 1728, da han var

for 12 Sldr. Dorbakken, Søren Jensens Enke, hendes Huses Brøstfældighed 4 Sldr. Jens Terkildsens i Krattet, hans Huses Brøstfældighed paa Tømmer, Tag og Ler 10 Rdlr. Svend paa Vejen, hans Huses Brøstf. paa Tømmer, Tag og Ler 10 Sldr. Morten Lauritsen i Huult, hans Huses Brøstfældighed inde og ude paa Tømmer, Tag, Ler, Fjæl og Planker taxeret til 74 Rdlr. 5 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{2}$. Kristen Nielsen i Sigaard, hans Huses Brøstfældighed med Tømmer, Tag og Ler 10 Rdlr., det afhjemled de for et fuldt Syn. — Samme Aar havde Peder Dyrskjød de her nævnte »Tjenere« indstævnet for Landgilde, nogle for flere Aars Rest. — Han kaldes her Peder Dyrskytte af Bagterp; mon ikke »Bejstrup«, som findes i de ovenfor anførte Skrifter, er en Fejlæsning for Bagterp?

flyttet til Ovstrup. En anden af hans Sønner hed Frederik, og en Datter Birgitte, der blev gift til Nørgaard i Sterup, men døde i Svennum 1750, 76 Aar gammel. Ovennævnte Lars havde flere Børn, saa det er tænkeligt, at Slægten endnu er til. Peder Dyrskjøt er visselig et Særsyn for sin Tid, da han som Bonde saa flittig syslede med Pen og Bog, hvad han vel havde faaet Sands for i sin lange Skrivertid. Det synes, at han har haft god Indsigt i alle Datidens Videnskaber, særlig i theologiske, heraldiske og historiske; derfor kan man let forstaa, at han især P'agede over Præsterne, naar han ikke fandt, de havde Sands for boglig Sysse. Han skriver om dem: »Der er slet ingen af alle de Præster her i Egnen, jeg faar nogen Trøst af i sligt, uden den hæderlige Mand Frands Mikkelsen (Uggilt) i Aasted; han med sine herlige Skrifter beror mig meget vel, og ellers ingen anden, som jeg kan faa Bøger og Aviser hos; de agte mere det verdslige Mammon.« Ligeledes klager han over, at de højere Stænder »bruge deres Mammon og Indkomster til Vellyst, Pragt og ny Noders Hoffart, det tager Bønder Exempel efter, i det Sted de samtlige skulde kjøbe og tilhandle sig Bøger«. Dog lader det til, at enkelte af Adelen, som Johan Urne, Erik Krabbe og Kirstine Bek til Vraa, have sat Pris paa hans Virksomhed og været hans Velyndere. I sine sidste Aar har han været meget svagelig, hvorom han skriver 1699: »Nu gaar jeg i mit 70 Aar og tror jeg ikke, jeg ret længe skal staa den Svaghed ud, som mig daglig tilfalder, og havde der ikke været Bøger og Skrifter, som jeg har høft Beroligelse i, da havde jeg for længe siden været afgangen.« Rørende er det at læse et af hans Breve fra 1702, efter at han havde besøgt Bispen i Jerslev Præstegaard, hvor han fik sig en Rus; derom skriver han: »Og om Aftenen blev jeg drukken, for jeg er gammel og vag og kan kun lidet Drikke taale. Alligevel var jeg om Morgenen tidlig oppe og vilde have opvartet Eders Velbaarenhed (Bispen), men Rusen var ikke slet af Hovedet, og som jeg tog min Kjæp, thi jeg kan ikke vel gaa uden ved Kjæp, da faldt jeg mod Døren og slog mig ilde i Panden et stort Hul, saa der flød Blod i Ansigtet, saa maatte jeg strax til Sengs igjen, og før jeg vidste det, var Eders Velb. borte. Saa kom Hr. Herrvik Klein ind til mig og trøstede mig, og jeg kom ind i Stuen med ham igjen og siden i hans Biblio-

thek, hvor jeg fik adskilligt at bero mig med og derved blev frisk igjen.«

Om *Ulve* fortælles følgende: Der findes en Ulvegrav vest for Jerslev og en sydvest for. For omtr. 50 Aar siden vare de 5 Alen dybe. Til den ene knytter sig det Sagn, som ellers er stødfæstet saa mange Steder, nemlig om Kjællingen og Ulven, der begge vilde stjæle Gaasen, men dumpede ned i Graven til hinanden. Jerslev Bymænd havde en Gang ved Klappjagt drevet en Ulv ud paa en Landtunge imellem to Gunger (Moradser) imellem Jerslev og Svennum; men i den ene Gunge sad et Øg i Bløde, dog Ulven havde alligevel saameget Mod, at han sprang paa Øget og sønderrev Halsen paa det. En Mand fra Kirkholt gik en Aften til Ovstrup for at laane et Bryggekar; han var væbnet med en Økse. Paa Hjemvejen gik han igjennem Lunderbakken, som den Gang var Skov; men her mødte ham en Ulv. Han satte sig da ned under Karret. Ulven søgte først at skrabe Karret itu, og da det ikke lykkedes, vilde han grave sig ind under det; men da han kom saa vidt, at han stak den ene Fod ind, huggede Manden den af; da løb Ulven sin Vej, og Manden var frelst.

Disse Efterretninger om Jerslev Sogn har jeg samlet og uddraget af forskjellige Samlinger i Gehejmearkivet, Matriklen fra 1662 og Lensregnskaber i Kongerigets Arkiv, Jerslev Herreds Tingbøger, Ældste D. Arkiv Registr. o. fl. Sagn og mundtlige Beretninger skyldes mest forhenværende Rigsdagsmand Knud Peter Larsen i Jerslev.
